

הישיבה המאה-ותשע של הכנסת התשיעית

יום רביעי, י' אייר תשל"ח (17 מאי 1978)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:00

א. שאלות ותשובות

התהלך ללא השגחה וללא פיקוח רפואי. עובדה זו היתה ידועה לבית-החולים ולמרות זאת לא הסכים בית-החולים לאשפוז מחדש. תוך תקופה זו מצא עבודה בבית-מלאכה פרטי ובעל בית-המלאכה ביקש חוות-דעת הרופא של בית-החולים בקשר למצבו והרופא עודד אותו לקבל את החולה לעבודה בטענה שמצבו כרגע טוב, בניגוד למה שהיה כתוב במכתב סיכום המחלה. אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. הידועים לו הדברים דלעיל והאם נכונים הם?
ב. אם כן — מדוע שיחרר בית-החולים חולה הידוע כמסוכן לסביבתו?
ג. האם נכונה הידיעה שבית-החולים היה מודע לעובדה שהחולה, בהיותו מחוץ למסגרת הרפואית, ייש"א ללא פיקוח לגבי לקיחת תרופות, דבר ההופכו למסוכן לעצמו ולסביבתו?
ד. מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת למנוע הישנות מקרים כגון אלה?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. עובדות המקרה ידועות לי, אך אינן זהות לחלוטין עם המוגג בשאלה.

ב. בית-החולים שיתרר את החולה לאחר שקיבל חופשות והסתובב חפשי, וכאשר לא היו לו סימנים פסיכיאטריים או סימני דכאון.

מצבו הנפשי באותה עת לא הצריך אישפוז בניגוד לרצונו, והחולה סירב להיות מאושפז במוסד.

כשהחולה שוחרר הופנה למרפאה לבריאות הנפש של קופת-החולים למטרת שיקום לטווח ארוך.

ג. לא — מאחר שהחולה הופנה למרפאה לבריאות הנפש של קופת-החולים, והתרופות שנוקט להן ניתנות רק על-פי מרשם רופא.

ד. משרד הבריאות, במסגרת התכנית הכוללת לפי-תוח שירותי בריאות הנפש, ימשיך לפתח את השירותים הקהילתיים, לרבות מעקב אחרי חולים המשתחררים מבית-החולים והשגחה מתמדת על מצבם וטיפולם.

המסגרת הנוכחית מאפשרת ביצוע דבר זה על-ידי התחנות לבריאות הנפש והמרפאות המקצועיות, בשטח העוקבות אחרי מאות חולים. יש לציין שחלה התפתחות רצינית וחיובית בשטח זה.

1240. המחפור בנוטראמיני

חבר-הכנסת י. זיאק אמר שאל את שר הבריאות ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במארס 1978):

אורחים פנו אלי בבקשה לבדוק מדוע לא קיים בשוק המוצר "נוטראמיני" — אבקת חלב לתינוקות שאינם מקבלים כל מזון אחר.

הח"ר מ. ל. מרון:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף הראשון בסדר-היום: תשובות על שאלות.

1158. נתיחה אחרי המוות בלי הסכמת המשפחה של הנפטר

חבר-הכנסת ק. כהנא שאל את שר הבריאות ביום כ"ג באדר א' תשל"ח (2 במארס 1978):

פנה אלי מר יצחק סיבי מחיפה והדיע לי כי אביו משה, זכרוננו-לברכה, נפטר ב-29 בינואר בבית-החולים הממשלתי רמב"ם בחיפה.

לפני פטירת אביו הוא פנה לרופאה ד"ר פרידמן, שטיפלה באביו, וביקש להימנע מפוסט-מורטם. לדבריו השיבה לו הרופאה כי אם יש התנגדות משפחה לא יבוצע פוסט-מורטם. אך למעשה בוצע פוסט-מורטם ללא ידיעת המשפחה. רק אנשי חברה-קדישא מנעו התפרצות ועם שעלולה היתה, חלילה, להביא תוצאות עגומות.

מר סיבי קובע שאביו ז"ל וכן משפחתו היו והינם דתיים והפוסט-מורטם שבוצע פגע בהם קשות. לכן המשפחה רואה בכך פגיעה קשה בכבוד המת. בוצע לי לשאול:

הנעשה משהו למנוע פוסט-מורטם בעת שהמשפחה מתנגדת לכך?

שר-הבריאות א. שופטק:

(1) הרופאה טוענת שהבן לא שוחח עמה בנושא הנתיחה שלאחר המוות.

(2) המנהל הכללי של משרדי הורה להנהלת בית-החולים להקפיד על הנוהלים ולהביא לידיעת המשפחה את הכוונה והצורך בנתיחה שלאחר המוות במקרים כאלה ולהתחשב בעמדת המשפחה.

1218. חוסר טיפול בחולה נפש ששוחרר מבית-חולים חברת-הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר הבריאות ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במארס 1978):

בעתוני הערב "מעריב" ו"ידיעות אחרונות" מיום 12 בינואר 1978 התפרסמה ידיעה מחרידה על-אודות חיפני נכה שלקח את בתו מהמעון, רצחה והתאבד.

לפי האינפורמציה שהגיעה לידי היה האב חולה נפש מאושפז בבית-החולים "בלומנטל" וניסה 4 פעמים, תוך חצי-שנה, להתאבד. ב-25 באוקטובר 1977 שוחרר הנ"ל מבית-החולים ונמסר לידו מכתב ובו סיכום המחלה המצביע על מצב בריאותו הקשה המסכן את המשפחה וממליץ על אישפוזו מחדש. אנשי בית-החולים שיחררו את החולה בטענה שהם אינם מסוגלים לטפל בו עוד. השירות הסוציאלי של הביטוח הלאומי בחיפה ניסה למצוא לחולה מקום אחר, אבל סיכום המחלה הרתיע בתי-חולים אחרים מלקבלו. החולה, מאז שיחרורו,

של יחידות אלה ואף מוקמות יחידות חדשות כתחליף. לאור ההתפתחויות שחלו בשטח זה בעולם הרפואי מעורר המשרד רכישת ציוד מודרני מתאים. יש גידול בשיעור כוח-האדם הרפואי וקיימת היערכות ביחידות להקלת ולהנעתם שהייתה של היולדת ביחידה.

1359. הימנעותה של קופת-חולים מהפניית חולים לבתי-חולים ממשלתיים

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

ביום 21 במארס 1978 הובאו באמצעי התקשורת ידיעות שקופת-החולים נמנעת מאישפוז חולים בבתי-חולים ממשלתיים בגלל יוקר האישפוז. כתוצאה מכך נוצר מצב שחולים רבים סובלים ואי-פוזם נדחה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם נכונה הידיעה?
2. מה הם הצעדים שמתכוון כבוד השר לנקוט כדי להסדיר את הבעיה?

שר-הבריאות א. שופטק:

1. הידיעה נכונה, קופת-החולים מרכות את האישפוזים בבתי-החולים שבבעלותה ומקטינה את הוצאות לבתי-החולים.

2. המשרד מתכנן שיטת אישפוז על בסיס מפה אזורית, דבר שיקל על הוקקים לאישפוז, ועל כך הוא בא בדברים עם מרכז קופת-חולים. הוקמה ועדה משותפת לקביעת נוהלי האישפוז לפי האזורים, שתסיים את עבודתה עד 15 ביוני שנה זו.

1360. השימוש בתרופה טגמט

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

גלולות הטגמט נועדו לטיפול נגד כיב קיבה.

נמסר לי כי רופאי משרד הבריאות אינם מאשרים את השימוש בתרופות אלו וכן אינם מאשרים לבתי-המרקחת יבוא תרופות אלו.

על רקע הגיל התפתח שוק שחור ויש לחץ גובר והולך לשימוש בתרופה הג'ל. עוד נמסר לי כי משרד הבריאות באנגליה אישר את השימוש בתרופה זו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם המידע הג'ל נכון?
2. מדוע אין משרד הבריאות מאשר יבוא חמשי ושימוש בתרופה הג'ל?
3. האם נכון שרופאים מסויימים בארץ אישרו את השימוש בתרופה זו?

שר-הבריאות א. שופטק:

1. הבקשה לאישור הרישום של התכשיר טגמט הוגשה למשרד הבריאות והנושא הובא לדיון בוועדות המקצועיות של משרד הבריאות. כן הוגשה בקשה לגני-סוי קליני של תרופה זו, אשר אושרה לחוקר מסויימ בבתי-חולים מסויימים כפי שהוצע על-ידי היצרן. הגסיון שהצטרב במישר הניב-לאומי אמנם מראה יתרונות מסויימים של טיפול תרופתי זה בכיב קיבה, אך מאידך גיסא גם הגיעו הדעות על תופעות-לוואי. לאור זה אישרה הוועדה לגסיון קליניים תרופת זו כתרופת-

אבקש להשיב לי:

1. האם חוסר המוצר הג'ל בארץ אינו גורם בעיות חיצוניות או אחר המונע הפצתו בארץ?

2. האם אין למצוא בשוק משום שהממשלה לא מוכנה להעניק סובסידיה למוצר?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אין מחסור בנוטראמיגן בארץ אלא יש מדי פעם הגבלה באספקה על-ידי היצרן, ואז מוגבלת האספקה קה בהוראת משרד הבריאות.

2. למוצר נוטראמיגן מוענקת סובסידיה המכסה כ-50% ממחירו.

1312. המצב של בתי-החולים ליולדות "הקריה"

חבר-הכנסת ש. הלל שאל את שר הבריאות ביום י"ד באדר ב' תשל"ח (23 במארס 1978):

באמצעי התקשורת השונים הובאו לפני כשבועיים כתבות מספר אשר הצביעו על ליקויים חמורים בבית-החולים ליולדות "הקריה" בתל-אביב. בין שאר הגי-לוויים נמסר כי עכברים וחולדות משוטטים בבית-החור-לים והדבר אף אושר על-ידי הפרופ' טואף, מנהל בית-החולים.

בהמלצות הוועדה למעמד האשה, אשר הגישה חברת-הכנסת אורה גמיר, נאמר: "מצאנו תמימות-דעים בין רופאים שרואיינו כי המיילדות המודרניות היא הענף המיוחס ביותר ברפואה בארץ, וחדרי הלידה נמצאים בתחתית סולם העדיפויות של משרד הבריאות והמרכזים הרפואיים" (עמ' 68 של הדו"ח).

לנוכח האמור לעיל הנני שואל את כבוד השר:

1. האם ערך משרד הבריאות בדיקה לבידור התלו-נות, ואם כן — מה היו המסקנות שאליהן הגיע?
2. מה נעשה בבית-החולים "הקריה" לשיפור ה-מצב, המוגדר על-ידי מנהל בית-החולים כתל-אנושי?
3. מה הן תכניות משרד הבריאות להעלאת רמת השירותים הניתנים בבתי-היולדות בארץ לנוכח המס-קנות שהובאו על-ידי חברת-הכנסת אורה גמיר בדו"ח אשר הכינה?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד ערך בדיקה לבידור התלונות, ובכ-קור שערכה הנהלת המשרד נבדקו התלונות ונמצאו בלתי-מדוייקות ומוגזמות. ד"ר דוד, מנהל בית-החולים, שולל מכול וכול קיומם של מזיקים בשטח בית-החולים. לנוכח התנאים הפסיים המיוחדים של בית-החולים נוקטת הנהלה באמצעים מיוחדים כדי למנוע תופעות מעין אלה.

2. הנהלת המשרד יחד עם הנהלת בית-החולים ובשיתוף עיריית תל-אביב מגבשות תכנית לשיפורים ובנייה נוספת בבית-החולים "הקריה" על-מנת לשפר את התנאים הפסיים לתקופת-ביניים של 3—5 השנים הקרובות.

3. משרד הבריאות שוקד ללא הרף על העלאת רמת השירותים הרפואיים בארץ ונתינת תשומת-לב מיוחדת לשירותי המיילדות. משרד הבריאות ער לעו-בדה שקיימות יחידות מספר בתנאים פסיים קשים, ולצורך כך קיימת תכנית רחבה לשיפורים ולשיפורים

4. הקורס אינו חד-פעמי, אך הקורסים במתכונת זו לא יפגעו בסטודנטים הרגילים לרפואת שיניים.
5. כן, בהתאם לתקנות רופאי שיניים (קורסים ובחינות מקצועיות), תשל"ז—1977, שהותקנו בהתייעצות עם המועצה המדעית של ההסתדרות לרפואת שיניים, הקורסים ניתנים רק במוסד להשכלה גבוהה שהוכר על-ידי המועצה להשכלה גבוהה.

1362. פעולת הוועדות לאישור הפלות

חברת-הכנסת ח. גרוסמן שאלה את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

מאז החלת החוק לתיקון דיגי עונשין (הפסקת הריון), תשל"ז—1977, ביום 9 בפברואר 1978 מגיעים דיווחים, בייתור מירושלים, בדבר הרצת תיעקודן של הוועדות לאישור הפלות שליד בתי-החולים.

אבקש להשיב לי:

- א. האם נכון הדבר שהוועדות אינן פועלות בהתאם לקריטריונים שפורטו בחוק?
- ב. האם נכון הדבר שאותה ועדה עצמה פוסקת במושביה השונים שלא לפי קריטריונים אחדים?
- ג. האם נכון הדבר שהוועדות לא הודרכו לפעול בהתאם לחוק החדש?
- ד. האם יוכל השר לפרט כמה ועדות מוכרות קיימות כבר עכשיו ומה הוא הפיקוח על דרכי פעולתן?

שר-הבריאות א. שופטק:

הטענות נבדקו על-ידינו בבירור שעשינו ביחס לבתי-החולים בירושלים והם: "הדסה" (עין-כרם והר-הצופים), "שערי-צדק", ביקור חולים ו"משגב לדרך".

הובהר לנו כלהלן: (א) הוועדות הורכבו כמתבקש בחוק ופועלות לפי הנחיות מתאימות. (ב) הוועדות מקיימות את ישיבותיהן אחת לשבוע, בערך, או במועדים אחרים בהתאם לצורך, ופועלות — כאמור — לפי קריטריונים אחדים. במסגרת זו הן סוברניות לפסוק לפי מיטב שיקוליהן. (ג) הוועדות תדרכו לפעול בהתאם לחוק, על כל המשתמע ממנו. (ד) 25 ועדות מוכרות קיימות בכל בתי-החולים הכלליים בארץ. הפיקוח נעשה על-ידי אגף שירותי אישור.

1363. פרויקט למתן שירותי רפואה לתיירים

חברת-הכנסת ע. גוף שאלה את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם היתה בשנה האחרונה פנייה למשרד הבריאות לסייע כספית בהקמתו של מרכז רפואי פרטי, פרויקט בשם "מרכז רפואי לחולים זרים"?
2. האם היתה בקשה לסייע מסוג אחר לאותו גוף?

תשובת שר-הבריאות א. שופטק:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה היא שלילית.
 2. קבוצת משקיעים פנתה לשר הבריאות כדי לבדוק מה תהיה עמדת המשרד לגבי הקמת פרויקט רפואי שנועד לתת שירותי רפואה ברמה גבוהה לתיירים על בסיס עסקי-פרטי.
- המונים נענו כי המשרד רואה בעין יפה השקעות

מעקב, דהיינו תרופה שגיתו להשיג בכל בית-מרקחת לפי מרשם רופא, אך יחד עם זאת הרופאים יתבקשו לדווח על כל תופעה חריגה.

2. לפי הנאמר בתשובה על שאלה 1 אישר משרד הבריאות תרופה זו כתרופת-מעקב לשנה אחת.

3. בתקופה הראשונה היתה התרופה מאושרת לנסיך קליני בלבד.

לאור הנסיון שנרכש אושרה התרופה למעקב נסיוני, וכיום כל רופא יכול לרשום אותה בתנאי שידווח על תופעות חריגות.

1361. מעמדו של מרפאי שיניים בלתי-מורשים

חברת-הכנסת א. יגורי שאלה את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

בחודש פברואר 1978 נפתח באוניברסיטת תל-אביב קורס למרפאי שיניים, המקנה למרפאים הסמכה של רופאי שיניים, הסמכה הניתנת על-ידי משרד הבריאות.

לקורס זה הוגשו כ-500 בקשות לקבלה, מחציתן של מרפאי שיניים מורשים והשאר של מרפאים בלתי-מורשים, דהיינו ללא רישיונות עבודה, העוסקים במקצועם בניגוד לחוק. מחצית המרפאים הבלתי-מורשים נפסלו לקבלה לקורס. למרפאים הבלתי-מורשים ניתנה הבטחה ממשרד הבריאות שאם יירשמו לקורס, חשיפתם זו לא תפגע בהם מבחינת החוק.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה מספר העוסקים ברפואת שיניים בצורה בלתי-לגאלית?
2. מה השכלתם ומה כישוריהם?
3. על סמך מה ניתנה למרפאי השיניים ההבטחה שאם יירשמו לקורס לא יועמדו לדין, ומי הרשאי לתת הבטחה זו?
4. האם קורס זה הוא חד-פעמי, ואם לא — האם הקורסים הבאים במתכונת זו יפגעו בסטודנטים הרגילים לרפואת שיניים?
5. האם קיים פיקוח על רמת הקורס מטעם המועצה להשכלה גבוהה או מטעם המועצה המדעית של הסתדרות רופאי השיניים?

שר-הבריאות א. שופטק:

1. בהתאם להערכת המשרד מספר העוסקים בריפוי שיניים שלא כדין בישראל נע בין 300 ל-340, מהם 280 פנו להתקבל לקורסים המיוחדים.

2. רובם רכשו את ידיעותיהם תוך כדי עבודה וגסיון, כשגילם הממוצע כיום הוא 62. לרובם יש תעודות-בגרות וחלקם אף עברו השכלה נוספת פורמאלית ברפואת שיניים. כ-100 מהם סיימו קורסים בלתי-רשמיים ברפואת שיניים במשך השנים.

3. בעת הדיונים בוועדת השירותים הציבוריים של הכנסת הקודמת בחוק שתיקן את פקודת רופאי השיניים, ולפי בקשת הוועדה, הבטיחו נציגי המשרד שהוומנו לדיוני הוועדה שלא ישתמשו בפרטים שהמועמדים לקורסים ימסרו בבקשתם ללמוד באותם קורסים כדי להגיש נגדם תולונות פליליות על עיסוק ברפואת שיניים ללא רישיון. דרישה זו מאת הוועדה וההבטחה שניתנה באו כדי שלא למנוע מאנשים להירשם לקורסים.

טיפול בבעלי-חיים הנושך וטיפול מונע מתאים לכל הבא במגע עמו.

(ב) מעקב אחרי קבלת הטיפול.

(ג) מעקב אחרי בעלי-חיים החשודים בתקופת הה-סגר.

בשנת 1977 פנו ללשכות הבריאות 11,700 בני-אדם בגלל חשד חשיפה לכלבת, מהם 570 (4.9%) קיבלו טיפול.

קיים קשר הדוק בין משרד הבריאות והשירותים הווטרינאריים של משרד החקלאות בנושא זה.

905. הפסקת עבודתו של מר בן-שבת במפעלי "כיתן-דימונה"

חבריהכנסת מ. פרוש שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ה בשבט תשל"ח (2 בפברואר 1978):

קיבלתי מכתב ממר יעקב בן-שבת, תושב דימונה, אב לשישה ילדים, מפרנס יחיד אשר עובד במפעלי "כיתן-דימונה" מיום עלותו ארצה זה כשש-עשרה שנה. לפני כשבוע פוטר מעבודתו, ולשאלתו מדוע פוטר השיב מזכיר הוועד כי מאחר שהוא אדם דתי הוא מק-דיש בשבת עבודתו וזמן לתפילה.

הוא מצוין במכתבו כי במפעל הזה עובדים ערבים מהשטחים אשר מרשים לעצמם להתפלל פעמים מספר ביום.

ברצוני לשאול:

1. האם הדבר נכון?
2. אם כן, מה עומד השר לפעול בעניין זה?
3. האם יתבע השר להחזיר אותו לעבודה?

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

הריני מתכבד להשיב על השאלתה הנ"ל, אשר הועברה אלי על-ידי שר התעשייה, המסחר והתיירות.

לשאלה 1: לפי המידע שנמסר למשרדי על-ידי הנהלת המפעל ונציגות העובדים לא פוטר מר בן-שבת מהמפעל עקב כך שנהג להתפלל בזמן העבודה.

שמו נכלל ברשימה הראשונית של המפוטרים (237 איש) במסגרת סיכסוך העבודה ופיטורי עובדים במפעל "כיתן-דימונה". כשהוחלט סופית לפטר 120 מהעובדים לא נכלל שמו ביניהם והוא אמור היה להמשיך לעבוד, אך העדיף לפרוש ולעבור למקום עבודה אחר מרצונו. לשאלות 2-3: לאור האמור לעיל אין מקום לכל פעולה בנדון.

977. שלילת פנקסי עבודה מיהודים בכרית-המועצות המבקשים לעלות לישראל

חבריהכנסת ה. זיידל שאל את שר העבודה והרווחה ביום ב' באדר א' תשל"ח (9 בפברואר 1978):

בעתונות התפרסמה ידיעה שפנקסי העבודה בברית-המועצות נשללים מיהודים המגוישים בקשות עלייה לארץ. שלילת פנקסים אלה כמוה כשלילת אפשרות עבודה ממבקשי העלייה וחוסר פרנסה.

ברצוני לשאול:

1. האם שלילת פנקסי עבודה על-ידי שלטונות ברית-המועצות אינה עומדת בסתירה לאמנה של אירגון העבודה הבינלאומי, שעליה חתומה גם ברית-המועצות?
2. אם כן — האם משרדך מוכן לפעול דרך צי-

בפרויקטים מעין אלה. עם זאת נתבקשו הפונים להגיש תכנית קונקרטית לתיפול הפרויקט.

עד כה טרם הוגשה תכנית, ולפיכך לא התבקש המשרד להושיט כל סיוע מסוג כלשהו.

1364. העדר שירות להעברת גופות לחדרי מתים בשבת חברה-הכנסת מ. וירשובסקי שאל את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

התברר לי על-פי מקרים שונים שאירעו כי אם מת אדם אחר כניסת השבת לא קיים שירות ציבורי שיבא להעברת גופתו לחדר המתים. יתירה מזאת, חלק מחדרי המתים סגורים עד זמן יציאת השבת. העברת המת חייבת להיעשות כיום על-ידי שירות אמבולאנס פרטי שמחירו רב.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם היא נכונה, מה בדעת השר לעשות כדי לאפשר קיום שירות ציבורי להעברת המת בזמן השבת לחדר המתים?

תשובת שר-הבריאות א. שוסטק:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חברות-קדישא הן הגוף הציבורי המקיים שירות זה במשך כל ימות השבוע, מלבד בשבתות ובחגים.

עם זאת קיימים חדרי מתים בבתי-החולים, הפתוחים כל ימות השבוע, לרבות שבתות וחגים.

2. אין סיבה בריאותית להעברת המת מייד עם הפטירה ואין מניעה שהוא יועבר עם צאת השבת.

לשאלתה מס' 1360:

שר-הבריאות א. שוסטק:

אני רואה שחברה-הכנסת עקב נמצא עתה באולם. אקרא את התשובה על השאלתה שלו.

משנה קצב (הליכוד):

אני מצטער, אחריי כי הועעכבנו בוועדה. (שר-הבריאות א. שוסטק, קורא את התשובה לשאלה מס' 1360; ראה עמ' 2621).

1365. מניעת התפרצות של כלבת

חבריהכנסת י. יצחקי שאל את שר הבריאות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. כמה מקרי כלבת התגלו בשנת 1977 ובחודשים הראשונים של שנת 1978?

2. מה עושה המשרד בכדי למנוע התפרצות המחלה?

שר-הבריאות א. שוסטק:

1. (א) לא נתגלה שום מקרה של כלבת בבני-אדם ב-15 השנים האחרונות. (ב) משנת 1970 התגלו בבעלי-חיים כ-10 מקרי כלבת לשנה. (ג) בשנת 1977 נתגלו 12 מקרי כלבת בבעלי-חיים, ובשנת 1978 נתגלו 3 מקרים בבעלי-חיים. שלושתם נתגלו בצפון הארץ.

2. (א) המשרד ער ערנות מירבית לנושא זה וכל לשכות הבריאות נוהגות לנקוט פעולות למניעת הכלבת בבני-אדם. קיים מעקב קפדני ויסודי אחרי כל נשיכת אדם על-ידי בעלי-חיים. נעשית חקירה אפידמיולוגית לגבי כל הפונה ללשכה בשל נשיכה, וניתנים הטיפולים הדרושים. כמו-כן נעשה מעקב אחרי סיבות הנשיכה,

שר-העבודה והרווחה י. כץ :

אני בהחלט חושב שכן, אבל אבקש לבדוק את העניין, כי זה דו"ח רשמי. נבדוק וברוח אוהדת נשמח להעביר את זה, אלא אם יש אילו אינדיקציות שלא לעשות זאת.

1258. תנאים קשים במעון אליין לנכים מבוגרים בסן-סימון בירושלים

חברת-הכנסת ש. שטרן-קטן שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ו' באדר ב' תשל"ח (15 במאס 1978): במעון לנכים מבוגרים (אליין) בסן-סימון, קט"מ, מתגוררים רבה ובתנאים קשים בחורים ובחורות נכים, משותקי גפיים, כאשר לכל אחד מהם עגלת נכים צמודה. מדובר בנוער בוגר מעל לגיל 18, שהמעון הוא ביתם, כי למעשה אין להם בית אחר. הצפיפות הרבה (4 מיטות בחדר, וכן העגלות) והדחוק מקשים עליהם מאוד וגורמים למצבי מתח מיותרים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

- א. מה הן תכניות משרדך להחלפת המבנה ?
- ב. מה עושה המשרד באופן מיידי על-מנת לשפר בהקדם את תנאי הדירור של אוכלוסיית המעון ?

שר-העבודה והרווחה י. כץ :

א. משרדי שוקד על הקמת מעון חדש לנכים, אשר יתאים ליעדו. למטרה זו אושר בתקציב המשרד לשנת 1978 סכום של 300,000 לירות להמשך התיכנון של המעון החדש.

ב. משרדי הכין תכנית לשיפוץ המבנה הקיים על-מנת לשפר את התנאים הפיסיים של דיירי המעון, וזאת עד להקמתו של המעון המתוכנן.

1307. העדר לשכת עבודה בכפר דיר-חנא

חברת-הכנסת ת. טובי שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ד באדר ב' תשל"ח (23 במאס 1978):

בכפר דיר-חנא, המאוכלס בכ-5,000 תושבים, אין לשכת עבודה. תושבי המקום פנו במכתב, החתום על-ידי 100 פועלים, למשרד העבודה בירושלים ובחישתם ובו הם דורשים הקמת לשכת עבודה בכפרם ובקשתם טרם נענתה. בכפר יש עשרות מחוסרי עבודה שאין באפשרותם להגיע לסניגין כדי להירשם שם. העדר לשכת עבודה בכפר מקשה מאוד על פועלי הכפר.

הנני שואל את כבוד השר :

1. מדוע לא נפתחה לשכת עבודה בכפר דיר-חנא עד כה ?
2. האם מוכן כבוד השר לפעול לפתיחת לשכת עבודה בכפר דיר-חנא בהקדם ?

תשובת שר-העבודה והרווחה י. כץ :
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. על-פי ההסדרים הקיימים משמש סניגין לשכת תעסוקה בסניגין את דורשי העבודה מהכפרים שבסביבה. מצאי התעסוקה שבידי סניגין סניגין להציע כיום מאפשר למצוא פתרונות תעסוקה למחוסרי עבודה מדיר-חנא, כאשר טווח הנסיעה הוא קצר ותחבורה ציבורית משמשת אותם. לפי הקריטריונים והנתונים שבידינו אין צורך כיום לפתוח לשכת תעסוקה בדיר-חנא.

גורות האירגון הבין-לאומי לביטול החלטה זו על-ידי שלטונות ברית-המועצות ?

שר-העבודה והרווחה י. כץ :

1. אין ספק ששלילת זכות עבודה מיהודים בברית-המועצות המבקשים לעלות לישראל עומדת בסתירה לרוח האמנות של אירגון העבודה הבין-לאומי.

2. כידוע האפשרויות הקיימות במסגרות אירגונים בין-לאומיים, לרבות אירגון העבודה הבין-לאומי, להביא לביטול ההחלטה הנזכרת בשאלתה הן מצומצמות ביותר. עם זאת תיבחן האפשרות להעלות את הנושא בסורום המתאים של אירגון העבודה הבין-לאומי.

1227. מותו של הילד אורן פיטוסי במעון "טללים" בדימונה

חברת-הכנסת א. נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במאס 1978):

אודה לכבוד השר אם ישיב לי :

1. האם נכונה הידיעה כי במוסד לילדים הטעונים טיפול "טללים" בדימונה מת אור ליום אתמול ילד בן שנתיים וחצי, אורן פיטוסי, שנמצא על-ידי אם המוסד ללא רוח חיים במיטתו ?

2. אם כן — כיצד קרה הדבר ?

א. האם היה הילד חולה ?

ב. אם כן — במה, איזה טיפול קיבל ועל-ידי מי ?

ג. אם לא — מה היתה הסיבה למותו ?

3. מתי היתה הפעם האחרונה שמישהו מעובדי מוסד "טללים" ראה את הילד אורן פיטוסי לפני מותו, והאם הבחין בסימנים למצב בריאות לקוי ?

4. אם כן — מה עשה ולמי דיווח על כך ?

5. אם לא — האם מינה השר אחד מעובדי משרדו לבדוק סיבות מותו של הילד אורן פיטוסי ?

שר-העבודה והרווחה י. כץ :

1. הילד אורן פיטוסי ז"ל, חניך מעון "טללים" בדימונה, נמצא במיטתו ללא רוח חיים — לאחר מחלה — אור ליום 27 בספטמבר 1978 על-ידי אח המעון שבא למדוד לו את החום.

2-5. בעקבות המקרה מינה מנכ"ל משרדי, על דעת מנכ"ל משרד הבריאות, ועדה לבדיקת נסיבות מותו של הילד. בוועדה חברים הפרופסור ש. מרין מבית החולים "הדסה" בירושלים, ד"ר ע. תאודור מבית-החור לים בתל-השומר וד"ר ו. שטרק ממשרדנו.

מסקנות הוועדה התעכבו עד כה מאחר שלא היה בידיה דו"ח של המכון לרפואה משפטית בדבר נתיחת גופת הילד. דו"ח זה נתקבל על-ידי הוועדה ביום 15 במאי 1978, והיא תדון בו בימים אלה. אני מקווה, לאור חני"ל, כי מסקנות הוועדה יימסרו לנו בהקדם.

הווי"ר ב. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת נמיר.

אורה נמיר (המערכ):

אדוני השר, האם אפשר יהיה לקבל את המסקנות של הדו"ח ? אני מבקשת זאת אישית.

1387. זירוז הקמתם של מעונות-יום מטעם נשי חירות בטבריה ובתל-אביב

חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

עיריות טבריה ותל-אביב ביקשו להקים מעון-יום בשדרות רבי עקיבא בטבריה ובשכונת נווה-שלם בתל-אביב, באמצעות אירגון נשי חירות. לשם כך אותרו מגרשים מתאימים בשתי הערים.

בשתי הערים יש צורך דחוף במעונות-היום, והטיפול נמשך זמן רב מדי.

ההסדר להקמת מעונות-היום הוא, כמקובל בין מש"רדכם לבין אירגוני הנשים, ביחס של 4:6.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מדוע לא הוקמו עד כה מעונות-יום בשתי השכונות הנ"ל בשתי הערים?

2. באיזה שלב עומד הטיפול בהקמת המעונות הנ"ל, ומתי יאשר משרדכם את הקמת המעונות?

3. מתי יוקמו המעונות בשתי השכונות בטבריה ותל-אביב?

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

1-3. לצערי לא אושרה בתקציב לשנת 1978 הקמתם של מעונות-יום חדשים, למרות הצרכים המרובים בתחום זה.

משרדי מנהל משא-ומתן עם האוצר על-מנת לאפשר את הקמתם של מעונות-יום נוספים.

הקמת המעונות בשדרות רבי עקיבא בטבריה וב-שכונת נווה-שלם בתל-אביב כלולה בסדר עדיפות גבוה במסגרת רשימת המעונות המתוכננים להקמה על-ידינו.

היח"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת קצב.

משה קצב (הליכוד):

בעקבות הדעת השר כי הקמת שני המעונות נמצאת בראש סולם העדיפויות של משרדו, והואיל ואירגון נשי חירות מתאונן על שבמשך ארבע השנים האחרונות קופח האיגוד בהעדרות של משרד העבודה והרווחה, משרד הסעד לשעבר — האם יכול השר לחפש ולמצוא דרך לאפשר לאירגון נשי חירות להקים את שני המעונות בטבריה ובתל-אביב?

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

כאמור קבענו את סדר העדיפויות ונעשה כל מאמץ אפשרי בעניין זה.

1410. הטיפול בנוער עברייני

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ב' בניסן תשל"ח (9 באפריל 1978):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 20 במארס 1978 מופיעה רשימה תחת הכותרת: "התנאים בכלא באר-שבע מוזכרים בתי-סוהר מראשית המאה ה-19", שהיא ציטוט מדברים שנאמרו במסיבת עיתונאים בירושלים על-ידי הדי"ר מנחם הורוביץ, מנהל האגף לשירותי תי-קון במשרד העבודה והרווחה, והדי"ר מאיר חובב, מנזל שירות המבחן לנוער.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

שני העובדים הבכירים של משרד העבודה והרווחה? האם כל הכותב ברשימה אכן נאמר על-ידי

1322. היתרי העבודה בשבת שניתנו לחברת "אל על" חבר-הכנסת ק. כהנא שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ז באדר ב' תשל"ח (26 במארס 1978):

ועד התחזוקנים ב"אל על" הורה לחבריו שלא לעבוד בשבתות, וכך נמנעו בכל אחת מהשבתות: כ"ב באדר א' תשל"ח — 4 במארס 1978 ו-ב' אדר ב' תשל"ח — 11 במארס 1978, תשע טיטות של "אל על".

אבקש להשיב לי:

1. האם העבדתם בימי המנוחה של תחזוקני "אל על" טעונה היתר עבודה?

2. אם לא — מדוע לא?

3. אם כן — האם ניתן היתר עבודה ל"אל על" להעסקת התחזוקנים בשבתות?

4. אם ניתן היתר עבודה כאמור:

א. האם ההיתר הוא כללי או מיוחד?

ב. מתי ניתן ההיתר לראשונה?

ג. מתי חודש ההיתר? אם חודש, אודה על ציון כל התאריכים.

ד. על-פי איזו עילה בחוק ניתן כל היתר והיתר, אם ניתן?

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

1-2. כן.

3. כן.

4. (א) ההיתר הוא מיוחד; (ב) ההיתר ניתן לראשונה ביום 12 בינואר 1977; (ג) ההיתר חודש בתאריכים 22 בפברואר 1973; 6 באפריל 1977; 24 במאי 1977; 18 ביולי 1977; 26 בספטמבר 1977; 25 באוקטובר 1977; 23 בינואר 1978; 26 באפריל 1978; (ד) ההיתר ניתן על-פי שתי עילות: (1) מניעת פגיעה בביטחון הגוף והרכוש; (2) סיפוק צרכים שהם חיוניים לציבור.

1386. החור שבר העבודה לפועלים שהושבתו עקב פעולת צה"ל בלבנון

חבר-הכנסת ח. קופמן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

בעת הפעולה הצבאית של צה"ל בלבנון שהו הפועלים במקלט, ומובאת בזאת הצעה לתשלום שכרם מקרן ביטוח מפני אבטלה של המוסד לביטוח לאומי.

בקרן ביטוח מפני אבטלה של המוסד לביטוח לאומי מי העבירו עודפים גדולים שאינם מנוצלים עתה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי למנוע פגיעה בעובדים ובמעסיקים שהושבתו מעבודתם עקב הפעולה?

2. האם בדעת כבוד השר לדאוג לחיקון מתאים בחוק הביטוח הלאומי?

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

1. המוסד לביטוח לאומי קבע, לפי הנחייתי, הסדר מתואם עם המעסיקים והעובדים בדבר החזר שכר עובדיהם ששולמו לעובדים בעת שהיו במקלט.

במימון החזר נושא משרד האוצר.

2. ההסדר נעשה בהתאם לסעיף 200 לחוק הביטוח הלאומי.

המחסור בדירות מסוגים שונים מונע מעולים פוטנציאליים לקבל סיוע כספי לדיר ממשר הקליטה.

אי לכך ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם כבוד השר מודע למחסור החמור בדירות הקיים ברחובות?

2. מה בדעת השר לעשות למען פתרון הבעיה וקידום הנושא?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

העיר רחובות ובעיקר הרשות המקומית שלה יכו לה לשמש אות ומופת לעיר קולטת עלייה.

היחס החם של פרנסי העיר בא לידי ביטוי הן בגישה האנושית לעולה כפרט והן בהפעלת גופים וולונטאריים לעידוד קליטתו הכלכלית והחברתית של העולה.

לשאלות 1—2: הוריתי למנכ"ל משרדי לבוא בדברים לאתר עם מנכ"ל המשרד לבינוי ולשיכון למען קידום הנושא ברחובות.

908. סוירו של השר לקליטת העלייה בחוץ-לארץ חברת הכנסת ת. אשל שאלה את השר לקליטת העלייה ביום כ"ה בשבט תשל"ח (2 בפברואר 1978):

לפי העתונים יצא שר הקליטה בליווי פקידים מספר ממשד הקליטה לסיוור בארצות-הברית ובקאנדה על-מנת להציע הטבות מיוחדות ליורדים הנמצאים בארצות אלו. טיב ההטבות התפרסם בהרחבה בעתונות.

אבקש את תשובת השר על השאלות הבאות:

1. כמה עובדים גלו לשר בנסיעתו?

2. לכמה זמן ולאיילו ארצות היתה מתוכננת נסיעתו?

3. הסיבה הרשמית שנמסרה לקיצוץ נסיעתו היתה קיום ישיבת הוועדה לתיאום עם הסוכנות. האם לא ידע השר על קיום ישיבה זו לפני צאתו לחוץ-לארץ?

4. מי אישר את תכנית ההטבות שהוא הביא לפני היורדים בחוץ-לארץ?

5. מה היקף התקציב המשוער שהתבקש על-ידו להפעלת התכנית?

6. מה, להערכת השר, יהיה מספר היורדים שינצל הצעות אלו בשנת 30'?

7. האם קיבל אישור תקציבי לתכנית זו מוועדת הכספים?

8. האם בקבלת ההחלטות על התכנית להקלות ליורדים חוררים גלקת בחשבון הדיון שהתקיים בכנסת בנושא זה בנובמבר 1977?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

יצאתי לסיוור עבודה משולב על-מנת לעמוד מקרוב על הנושאים הבאים ולתרום לקידומם:

אפשרות החזרתם של ישראלים השהוים בחוץ-לארץ ועידוד העלייה; בעיית הנושאים ומערכת היחסים בין הקהילה היהודית על זרמיה ושלוחותיה, הסוכנות היהודית וממשלת ישראל, בכל הקשור לנושאים שצינתי לעיל.

לא יצאתי לחוץ-לארץ "להציע הטבות מיוחדות ליורדים", יצאתי כדי לבשר לישראלים אלה על שינוי בגישה הממשלה כלפיהם, כבנים רצויים בארצם, וכן

2. הנכון הוא שאין כיום תנאי שיקום לנוער שעל סף העבריינות?

3. הנכון הוא שעשרים נערים, האמורים להימצא במעונות לחוסים, מסתובבים חפשי או אסורים בבתי-כלא יחד עם עבריינים מבוגרים, ומה הסיבה לכך?

4. הנכון שיש הערכה כי בקרוב יחסרו 200 מקומות במעונות לנוער?

5. הנכון כי אין עדיין פתרון לצעירים המשתחררים מבתי-הסוהר וכי הטיפול בהם הוא לקוי?

6. אם התשובה על השאלות המצויינות לעיל היא חיובית, מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת לתקן את העוון תיקון?

שר-העבודה-הרווחה י. כץ:

1. עיקרי הדברים נאמרו על-ידי שני העובדים הבכירים של משרד העבודה והרווחה.

2. לא נכון, מאחר שקיימים במשרדנו שירותים המטפלים בנוער על סף העבריינות, כגון שירות לנוער במצוקה המטפל בחבורות רחוב, יחידה לנערה במצוקה, מפת"נים, סדנאות צה"ל וקלטים. עם זאת הפעולות בתחום זה אינן מספיקות בגלל מגבלות במשאבים.

3. נכון שמספאת חוסר מקום במעונות נעולים כ-30 עד 40 צווי מעון נעול אינם מבוצעים. חלקם של הנערים נמצאים בבתי-מעצר משטריים, כאשר על-פי החוק ופקודות-הקבע של המשטרה על הנערים להימצא בתאי-מעצר נפרדים. חלקם האחר של הנערים שוחררו על-ידי בתי-המשפט עד התפנות מקום במעונות נעולים.

4. בהתאם לתחזית יחסרו עד סוף שנת 1978 כ-100 מקומות במעונות נעולים.

5. נכון בחלקו.

6. א) על-פי תיקון בחוק, שנחקקל בכנסת ב-24 במארס 1977, התחייבה הממשלה להקים בתי-מעצר נפרדים לקטינים, או אגפים נפרדים, עד לתאריך 1 באפריל 1980. הביצוע של הקמת בתי-מעצר הוטל בזמנו על משטרת ישראל. הוכנה תכנית-אב להקמת שמונה בתי-מעצר בכל רחבי הארץ, וביצועה נמצא בשלבי הראשונים. אני מתכוון לפעול, יחד עם שרי הפנים והמשפטים, על-מנת שיועמדו המשאבים הדרושים לביצוע התכנית ולהשלמתה בתאריך הקבוע בחוק.

ב) יש צורך דחוף בהקמת מעון נעול נוסף או הכשרת מיתקן קיים לייעוד זה. משרדי פועל לאיתור מיתקן מתאים ולגיוס המשאבים הדרושים לכך.

ג) בחודש אפריל שנה זו מינו שרי העבודה והרווחה והפנים ועדה, בראשות היועץ המשפטי לממשלה, שתפקידה לגבש תכנית מקפת לטיפול באסירי המשוחרר, לרבות הצעירים שבהם. הוועדה נתבקשה ללוות את התכנית בהערכה תקציבית.

761. המחסור בדירות לעולים ברחובות

חברת הכנסת ש. רכטמן שאל את השר לקליטת העלייה ביום ג' בשבט תשל"ח (11 בינואר 1978):

ברחובות נקלטו בשנים האחרונות יותר מ-2,000 משפחות עולים הכוללות יותר מ-10,000 נפש.

העולים מעורים בחיים הציבוריים ונוטלים חלק בכל מרבדי הפעילות בעיר, עובדה שבעטיה הפכה רחובות למקום מבוקש על-ידי עולים.

פים. לא יצאתי לתת הקלות במפורש אלא להודיע על קיומה של התכנית המתגבשת בממשלה וכן לכל המטרת רות הלאומיות האחרות המחייבות גם לימוד וגם סיור של השר העוסק בקליטת העלייה והאחראי לה.

דב שילנסקי (הליכוד):

כבוד השר, נמסר לי שהתאכנסת במלון צנוע מאוד בניו-יורק. אני רוצה לומר לך בפומבי: יישר-כוח.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
תודה רבה.

929. התנאים למתן הלוואות מקרנות לעולים להקמת בת"ע

חבר הכנסת מ. עמאר שאל את השר לקליטת העלייה ביום ל' בשבט תשל"ח (7 בפברואר 1978):

נתפרסם על-ידי דובר משרדך כי בשנת 1977 בעזרת 1,100 עולים בקרנות לעצמאים המנוהלים על-ידי משרדך להקמת עסקים יצרניים ושירותיים וכי סכום ההלוואות הגיע ל-64 מיליון לירות.

ללא ספק זוהי פעולה ברוכה שיש בה כדי לקדם את מעשי הקליטה של העולים במדינה, והיוצרת תעסוקה לעולים עצמם ולתושבים אחרים.

מאידך גיסא, עולה חדש בארץ, המקבל הלוואה ממוסד ממשלתי ואף משקיע גם מכספו מבלי שתיעשה בדיקה מוקדמת של כדאיות אותו המפעל על-ידי משרדך, ומבלי שתוענק לו ההדרכה המתאימה בראשית צעדיו בנושא זה — עלול להיכשל, ויש חשש מכך שהשקעתו העצמית והלוואת המדינה יאבדו.

אבקשך להשיב לי:

א. מה הם הקריטריונים הנהוגים והקבועים במשרדך למתן ההלוואות הנ"ל?

ב. האם קיים צוות בעל המומחיות הדרושה הכולל את הפרויקטים המוצעים על-ידי העולים ושיש ביכולתו להדריך ולהנחות את העולה החדש בנושא זה?

ג. האם נהוגים על-ידי משרדך בדיקה או פיקוח שוטף לגבי הוצאת ההלוואה וכן לגבי פעילותו של המפעל?

ד. האם יש בידך נתונים על תוצאות בדיקות שנעשו על-ידי משרדך לגבי המפעלים שנוסדו בעזרת ההלוואות הנ"ל, ומה הן?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

א. הקריטריונים למתן הלוואות מעוגנים בנוהלי הקרנות לעולים עצמאים הנהוגים במשרדנו. להלן תמצית הנוהלים המתייחסים לנושא.

(1) זכאים לקבל הלוואות מהקרנות עולים שהיו עצמאים בארץ מוצאם או עולים בעלי מקצועות חפשיים — רופאים, רואי-חשבון וכדומה — או עולים שאינם מצליחים להיקלט כשכירים עקב מקצועותיהם המיוחדים, גיל גבוה וכיוצא בזה.

(2) העולה מקבל ההלוואה חייב לעבוד בעסק המוקם, והעסק צריך לשמש מקור תעסוקתו העיקרי.

(3) העסק המוקם חייב להימצא כדאי על-פי הקריטריונים הכלכליים המקובלים והדבר נבדק על-ידי כללני המשרד. במקרה של הלוואות לעסקים יצרניים בהיקף שמעל 100,000 לירות נבדק העסק מההיבט הכלכלי גם על-ידי הבנקים.

על קיומה של תכנית לסייע בהחזרתם, שגובשה על-ידי שר האוצר ועל-ידי.

לשאלה 1: שניי.

לשאלה 2: הסיור תוכנן להקיף את ארצות-הברית, קנאדה, אוסטרליה ואנגליה, ואכן הקיף את כל הארצות הללו. משך הסיור קוצר בשבוע ימים. מועד הסיור נקבע בהתחשב במועד כינוס הקונגרס הציוני.

לשאלה 3: מועד הכינוס של ועדת התיאום נקבע לאחר שתכנית-הסיור נקבעה ונכנסה לשלב ביצוע מתקדם. לשכתי עשתה מאמצים, עד הרגע האחרון, לדחות את מועד הכינוס של ועדת התיאום. ערב צאתי לסיור הודעתי במסיבת עיתונאים כי יש סבירות רבה כי אשוב ארצה לקראת ישיבת ועדת התיאום אם מועד כינוסה לא ישתנה או שהנושא שעל סדר-יומה יצריך את נוכחותי. הואיל והמועד לא שונה והנושא שעל סדר-יומה של הישיבה, אכן חייב את נוכחותי הודעתי על קיצור הסיור לשליחי הסוכנות עם הגיעי לארצות-הברית. חזרתי ארצה ערב כינוס המוסד לתיאום.

לשאלה 4: תכנית החזרתם של ישראלים השוהים בחוץ-לארץ עובדה ואושרה במשותף על-ידי משרד האוצר ומשרד הקליטה.

לשאלה 5: תקציב הפעלת התכנית להחזרת ישראליים, בדומה לתקציב קליטת העלייה, הוא פונקציה ישירה של מספר השבים. הובטח על-ידי שר האוצר להעמיד את מלוא התקציב הדרוש לקליטת כל השבים הביתה.

לשאלה 6: הערכתי היא בתחום המשאלות, והמ"שאלות אינן בתחום השאלות. לא אוכל להעריך את מספר הישראליים אשר יחזרו בעקבות התכנית. אולם אני שמח לבשר לכם כי בחודשיים האחרונים שולש מספר החוזרים לעומת חודשים קודמים, ויש לייחס עובדה מעודדת זו לעצם קיומה של התכנית.

לשאלה 7: ועדת הכספים עומדת לדון בסוגיה זו בעצם הימים האלה.

לשאלה 8: התשובה חיובית.

בתום דיון ממצה בכנסת בשאלת העלייה והירידה, שבו העליתי את עקרונות תכנית משרדי לסיוע ממלכתי בהחזרת ישראלים השוהים בחוץ-לארץ, קיבלה הכנסת ב-19 בדצמבר החלטה האומרת: "תיעשה פעולה מיוחדת למען החזרה לארץ של ישראלים השוהים בחוץ-לארץ". גם ועדת העלייה והקליטה של הכנסת קיימה דיון בתכנית והיתה שותפה בגיבושה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחברת-הכנסת אשל.

תמר אשל (המערך):

התשובה ניתנה שלושה חודשים וחצי לאחר שהגשתי את השאלה ואני יודעת שהיתה פגרה בינתיים, אולם כל התשובות שניתנו לי העידו שהבירורים והדיונים על התכנית היו לאחר נסיעתך, אדוני השר, האם אלה סדרי ממשל מתוקנים — להביא תכנית המאלצת את הממשלה להוציא מיליונים לפני שעברה את כל התהליכים?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

זו לא שאלה נוספת, זה נאום-ביניים. אמרתי שהתכנית עובדה ואושרה על-ידי שר האוצר ושר הקליטה. ובאשר לתקנות המיוחדות — הן תובאנה לוועדת הכס-

בפירסומים, שלפיהם דיווחו מקורות במשלחת העלייה בניו-יורק על כשלון סיור השר, ראיתי נסיון הכשלה של הסיור הואיל ופירסום זה עמד בניגוד מוחלט לאמת. מר תדמור, ראש השליחים בניו-יורק, הכחיש בפני בתוקף, בשמו ובשם חבריו השליחים, כי דיווחו על כשלון השליחות והבטיח לנסות ולתקן את המעוות בכלי התקשורת בארץ.

אני מצטער על העובדה שהכחשה זו לא זכתה לפומביות ולכיסוי הנאות שזכו להם בדברי הכוזב.

לשאלה 1: תשובתי מצויינת לעיל.
 לשאלה 2: תשובתי מצויינת לעיל.
 לשאלה 3: תשובתי מצויינת לעיל.
 לשאלה 4: תשובתי מצויינת לעיל.

931. השכרת דירות שנועדו לעולים במעלות-דפנה למי שאינם עולים

חברת הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את השר לקליטת העלייה ביום ל' בשבט תשל"ח (7 בפברואר 1978):

באזור מעלות-דפנה בירושלים, שהוא איזור יוקרה, נבנו דירות בנות 4—5 חדרים משתי קומות, הידועות כדירות קוטג', תוך קבלת תנאים ממשלתיים מיוחדים בשביל עולים מארצות הרווחה שיוכלו לשכרן לתקופה של 5 שנים ולאחר מכן לקנותן במחיר מיוחד.

משלא נמצא מספר מספיק של עולים חדשים שיגורו בדירות הנ"ל, הוכשרו מסיבות בלתי-ידועות הדירות, ללא מכרו וללא פירסום, תוך העדפה בלתי-ברורה, ל"פרוטקציונרים", מאנשי משרד הקליטה, הסוכנות היהודית ו"שידורי ישראל" במחיר של 1,000 לירות לחודש, כשהמחיר הריאלי לשכר הדירות, בהתחשב בגודל הדירה ובמיקומה, הוא 2,500 לירות.

ברצוני לשאול:

א. האם אינפורמציה זו נכונה?

ב. מדוע לא אוכלסו דירות הרווחה הנ"ל על-ידי עולים חדשים?

ג. כיצד אוכלסו הדירות באנשי משרד הקליטה, הסוכנות ו"שידורי ישראל" ואחרים, ומה היו הקריטריונים למתן הדירות לאנשים אלה?

ד. האם נעשה פירסום כל שהוא שאיפשר התחרות שווה לכל המעוניין להיכנס בשכירות זולה לדירות הנ"ל? ה. כיצד יפעל השר על-מנת למנוע שימוש דומה למתואר לעיל בדירות שנבנו תוך מתן הקלות מצד המדינה?

ו. האם אין מספר מספיק של עולים חדשים מארצות הרווחה שיכולים להתגורר באותן דירות, עד שהיה צורך למסרן לאחרים?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
א. לא.

ב. באפריל 1972 הועמדו לרשות משרד הקליטה 68 דירות בנות שלושה וארבעה חדרים במעלות-דפנה, שנבנו על-ידי חברת "פאן-לון" לאוכלוס על-ידי חברת "שיכון ופיתוח". שכן הדירה בדירות עולים אלו היה גבוה מהמוצע, לאור סטנדרט הבנייה. מחילן לרכי-שה היה גבוה במחירי אותה שנה והתשלום הראשוני שנדרש בעדן היה גבוה אף הוא.

לאור נתונים אלו לא היו למשרד די מועמדים לכל 68 הדירות. על-כן ביוני 1972 החזיר המשרד למשרד

(4) העסק חייב בקבלת אישורים ורשיונות מהרשויות המתאימות.

(5) סכומי ההלוואה הניתנים שונים בהתאם לגודל השקעת העולה ובאזור שבו הוא נקלט:

עולים שאינם משקיעים מכספם יכולים לקבל רק עד 35,000 לירות אם הם מתגוררים במרכז הארץ ו-70,000 לירות באזורי-פיתוח. עולים שיש ביכולתם להשקיע מכס-פם יכולים לקבל עד 450,000 לירות לעסק יצרני המוקם באזורי-פיתוח ועד 400,000 לירות לעסק יצרני המוקם במרכז הארץ. לעסקי מסחר הסכומים הם עד 375,000 לירות באזורי-פיתוח ועד 175,000 לירות מרכז הארץ. העולים חייבים להשקיע מכספם בין 25% ל-50% מסך כל ההשקעה.

ב. התשובה חיובית. במשרד הקליטה קיימת מחלקה כלכלית שניציגיה, במשרד הראשי ובמחוזות השונים, מייצעים לעולים, בודקים את הצעותיהם ומסייעים להם בהקמת העסקים. כאשר העולים מבקשים להשקיע בעסק יצרני שמתבקשת לו הלוואה העולה על 100,000 לירות מועברת בקשתם לבנק אוצר-לתעשייה אשר מכין סקר כלכלי מעמיק על ההשקעה, במקרים מסויימים — בעז-רת המחלקה הכלכלית לצורך בדיקת הפרוייקטים במכון לפריין העבודה.

ג. כשנה לאחר קבלת ההלוואה מבקר כלכלן מטעם המשרד בעסק כדי לבחון מקורו את מצב העסק ודרך הפעלתו. כמדין בודק המעבך האם כספי ההלוואה הוצאו למטרה שלשמה אושרו.

ד. בשנת 1977 ביקרו ניציגי המחלקה ב-285 עסקים של עולים שקיבלו הלוואות בשנים 1975—1976 באמ-צעות הבנק לפיתוח התעשייה. מהם נמצאו 145 עסקים במצב טוב מאוד — יותר מ-50%, — 80 במצב בינוני, כאשר מרביתם היו עדיין בתחילת פעילותם העסקית, ו-16 עסקים היו במצב קשה. 41 עסקים — 14% — נסגרו או נמכרו לאחרים מסיבות שונות. במקרים אלה מטפלת המחלקה הכלכלית והבנק המתאים בגביית מלוא ההל-וואה שניתנה.

930. הפירסומים בדבר הכשלת סיורו של השר לקליטת העלייה בחוץ-לארץ

חברת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את השר לקליטת העלייה ביום ל' בשבט תשל"ח (7 בפברואר 1978):

בעתונות פורסם שהאשמת את שליחי הסוכנות באר-צות-העברית בנסיון להכשיל את שליחותך. נוכח חומרת האשמה זו, הנותנת דופי בשליחי הסוכנות, ברצוני לש-אול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתונות תואם את הכרוותיך?
2. אם כן — אילו שליחי סוכנות הכשילו את שלי-חותך, ובמה התבטאה ההכשלה?
3. האם תבעת לנקוט אמצעים משמעתיים נגד השליחים שלדעתך הכשילו את שליחותך?
4. אם לא — מה הסיבות לכך?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

בניגוד להכרזת יושב-ראש הסוכנות דאז, מר אל-מוגי, שליחותי לחוץ-לארץ תואמה בעוד מועד עם הגו-רמים המוסמכים בסוכנות היהודית אשר אף סייעו רבות באירגונה.

אין כל דרך למדוד את הפירות המידיים אשר הניבו פעולותי אלה, אך מותר לציין בסימון כי בחור' דשים מארס—אפריל הגיעו ארצה וביקשו את עזרת המשרד לצורך קליטתם המחדשת 515 ישראלים חוזרים. מספר זה גדול מפי' שלושה בקירוב ממספר החוזרים בחודשים ינואר—פברואר השנה, שהיה 187 איש, ויותר מפי' שלושה ממספר החוזרים בתקופה המקבילה אשתקד, שהיה 168 איש.

עוד ידוע לנו כי מאות רבות של ישראלים כבר פנו אל שליחי מחלקת העלייה או במישרין למשרד הקליטה בבקשה לטפל בחזרתם. יש לנו יסוד להניח כי מספר החוזרים 'גדל' בשיעור ניכר עם תום שנת הלימודים בסוף יוני שנה זו.

1. עלות הנסיעה, לרבות השהות בחוץ-לארץ, היתה 160,000 לירות.

1100. ידיעה בדבר ירידתם מן הארץ של עולי גרוזיה חברי-הכנסת ש. לורינץ שאל את השר לקליטת העלייה ביום ט"ז באדר א' תשל"ח (23 בפברואר 1978):

בעתונות פורסמו דבריו של אחד מעסקני יהדות גרוזיה בארץ, הצייר יעקב פחד'ה, כי לאחרונה החלה להסתמן ירידה מן הארץ של עולי גרוזיה.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם דברים אלה נכונים?
2. אם כן — האם אינך סבור כי ירידה זו באה גם מחמת אכזבתם מהמצב במישור הדתי, כאשר בגרוזיה שמרו על הדת במסירות-נפש ובארץ נתקלו בתופעות של מתן חינוך חילוני לילדיהם ושל אכיפת עבודה בשבת עליהם?

3. מה בדעתך לפעול לפתרון בעיותיהם הדתיות של העולים מגרוזיה בארץ ולמנוע עלי-ידי כך את ירידתם מן הארץ?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

1. התשובה היא שלילית. אין ירידה בקרב עולי גרוזיה במספרים משמעותיים.

2. מבלי לקשור את תשובתי על השאלה מס' 1 של השאלות אני משוכנע כי הגברת הזיקה הדתית ויצירת תנאים מתאימים לכך יועילו רבות לשיפור קליטת העלייה של יהודי גרוזיה.

3. משרדי פועל בתחום שירותי הדת לעולים, ובעיקר לעולים מברית-המועצות. דוגמה לכך: המשרד העמיד כ-20 דירות עולים לשימוש כבתי-כנסת וזמנים בשנים האחרונות.

בשנת 1977 הכדה הועמדו 10 דירות עולים לרשות יוצאי ברית-המועצות האסאתית לשימוש כבתי-כנסת. חולקו אותה שנה לאלף משמחות עולים ספרי-קודש ותשמישי קדושה.

1297. הקרנות העומדות לרשות העולים

חברי-הכנסת ש. פלאטו-שרון שאל את השר לקליטת העלייה ביום י' באדר ב' תשל"ח (16 במארס 1978):
אני מונה אליך, אדוני, בעניין הקרן למענקים וה-טבות שונות לעולים חדשים.

ברצוני לשאול:

1. מה הם מקורות המימון של הקרן?

2. מי הם חברי הוועדה של הקרן?

השיכון 30 יחידות דיור וקיבל לחלוטין, בקריית-יובל בירושלים, דירות צנועות יותר שהיתה להן דרישה רבה מצד העולים. כל הדירות הללו אוכלסו על-ידי העולים בהתאם לקריטריונים המקובלים. החל מאותו מועד לא היה משרד הקליטה אחראי לדירות שהוחזרו למשרד השיכון.

ג. הדירות הוחזרו, כאמור, למשרד השיכון ומאותו שלב שוב לא היה משרד הקליטה אחראי לאיכלוסן.

ד. ראה תשובתי על השאלה ג'.

ה. דירות הנמסרות למשרד הקליטה ליעד עולים מנוצלות אך ורק ליעד זה ובתנאים לקריטריונים.

ו. ראה תשובתי על השאלה א'.

1003. נסיעתו של השר לקליטת העלייה לחוץ-לארץ חברי-הכנסת א. רון שאל את השר לקליטת העלייה ביום ו' אדר א' תשל"ח (13 בפברואר 1978):

גובר הסוכנות היהודית והמועמד של הליכוד לתפקיד יושב-ראש הסוכנות, מר דולצין, הודיע ברבים שנסיעת שר הקליטה לארצות-הברית היתה מיותרת ולוא היה כבוד השר מתאם עמו את נסיעתו היה מיעץ לו שלא לצאת לחוץ-לארץ. בינתיים פורסם בעתונות שכבוד השר החליט לקצר את ביקורו בארצות-הברית לצורך החזרת יורדים ולחזור ארצה.

אבקש להשיב לי:

א. האם תיאם שר הקליטה את נסיעתו לחוץ-לארץ עם הסוכנות היהודית?

ב. אם התשובה על השאלה 1 שלילית, מדוע לא היה תיאום בנושא זה? האם אין מדיניותה המוצהרת של הממשלה קובעת שיש לקיים תיאום מלא עם הסוכנות היהודית בכל נושא עליית יהודים לישראל?

ג. האם קיימים מתיחות וחוסר שיתוף פעולה בין שר הקליטה לבין מר דולצין, ואם כן — האם אין בהם כדי להכביד על מפעל העלייה והקליטה בישראל?

ד. מדוע קוצרה שהותו של שר הקליטה בארצות-הברית?

ה. עם כמה יורדים הספיק כבודו להיפגש בשהות המקוצרת וכמה מהם הגישו בקשות להסדרת חזרתם לארץ בעקבות הצעותיו של השר?

ו. כמה עלתה לאוצר המדינה נסיעת השר ופמלייתו, לרבות כרטיסי טיסה, הוצאות מלון ושהייה בארצות-הברית, דמי אש"ל ועוד?

תשובת השר לקליטת העלייה ד. לוי:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. ראה תשובתי מהיום על השאלות מס' 930.

ב. התשובה על השאלה א' היא חיובית.

ג. מר דולצין נבחר לאחרונה לתפקיד יושב-ראש הסוכנות. אני מקווה לשיתוף פעולה פורה עמו.

ד. ראה תשובתי מהיום על השאלות מס' 908.

ה. בנושא עידוד החזרת הישראלים השהים בחוץ-לארץ, שהיה אחד ממטרות שליחותי, קיימתי פגישות מרובות בארצות-הברית, בקאנאדה ובאנגליה עם ראשי גנציות וקונסולים, שליחי עלייה וארגוני סטודנטים ישראלים; הופעתי באסיפות-עם ונועדתי עם ועדי פעו-לה של ישראלים שנרתמו לנושא. כן נתתי ראיונות למספר רב של עיתונים מקומיים ושירותי דברים, בשלוש תחנות שידור, המיועדים לישראלים.

לאזורי התיישבות מועדפים — הגג הרחוק וההר הגבוה — ללא הבחנה בין קיבוצים ומושבים.

לצורך זה היו מתקצבות 75 מיליון לירות. הסכם ההקפאה שנחתם בין שר האוצר לבין מוכיר ההסתדרות יעלה את התמיכות האלה ל-500 מיליון לירות, מזה בפעם הראשונה 110 מיליון לירות למים עירוניים.

1220. אי-ההכרת העסק של שר החקלאות במועד שנקבע בכללים

הכר-הכנסת י. שרד שאל את שר החקלאות ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במארס 1978):

בליקוט הפירסומים (רשומות), מיום כ"ו בחשון תשל"ח, 7 בנובמבר 1977, התפרסמה "הודעה בדבר כל-לים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים" (עמ' 314, 315 ו-316). בפרק ג' של ההודעה (סעיף 12) — מכירת עסק ומניות עם תחילת הכהונה) נאמר: "שר שהינו בעל זכויות בעסק או בעל מניות המקנות לו שליטה בחבר בני-אדם ינקוט, תוך 60 יום מתחילת הכהונה כשר, באחת מהדרכים הבאות על-מנת למנוע מצב של ניגוד עניינים:

1. ימכור את הזכויות בעסק או המניות לאדם שאיננו קרובו ולא חבר בני-אדם שבשליטתו.
2. עבד קרוב של השר עמו בעסק או כחבר בני-אדם כאמור לפחות שנה לפני המינוי כשר, רשאי השר למכור או להעביר את כל הזכויות בעסק או את כל הפניות לאותו קרוב, בתנאי כי הקרוב איננו בן-זוג או ילדיו הקטינים.

3. יחזיר את העסק לאדם שאיננו קרובו ושאיננו חבר בני-אדם שבשליטתו תמורת דמי חכירה קבועים מראש לכל תקופת כהונת השר, בתנאי כי דמי החכירה אינם תלויים בהכנסות מהעסק."

כללים אלה, שנקבעו על-ידי הממשלה הנוכחית, תחילתם ביום י"א בחשון תשל"ח, 23 באוקטובר 1977, יוצא כי עד 23 בדצמבר, לכל המאוחר, חייב היה כל שר בממשלה לנהוג על-פיהם. יודגש כי שאלתה זאת הושתתה שבועות מספר והיא מוצגת רק עכשיו, כחלוף יותר מ-70 יום לאחר המועד האחרון, הסופי, למילוי הכללים שלעיל.

על סמך כל אלה אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. האם יכול השר לאשר כי עד עצם היום הזה הוא לא מילא אחר הכללים למניעת ניגוד עניינים של שרים וסגני שרים, כאשר עדיין הוא מחזיק בזכויות העסק?

2. האם פנה השר בזמן מהזמנים למבקר המדינה כדי להאריך את המועד שנקבע בכללים אלה מטעמים מיוחדים?

3. אם כן — מתי פנה השר למבקר המדינה; עד לאיזה מועד ניתנה ההארכה, אם בכלל; ומה היו "הטעמים המיוחדים" למתן ההארכה?

4. אם לא ניתנה הארכה זו, האם ידוע לשר כי מתקיים בעניינו חשש לעבירה פלילית, המחייב את המבקר להעביר את העניין לידיעת היועץ המשפטי לממשלה?

תשובת שר-החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

3. האם פורסמו בציבור הנחיות כיצד להסתייע בקרן?

4. מה הן אמות-המידה שלפיהן מחלקת הקרן את המענקים וההטבות?

5. מתי פירסמה הקרן דו"ח על פעולותיה, אם בכלל?

6. אם הוועד לא פירסם דו"ח פעולות, מתי הוא מתכוון לעשות זאת?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אין במשרדי קרן למענקים והטבות שונות לעולים חדשים, משרדי מפעיל שתי קרנות לסיוע לבעלי עסקים עצמאיים. הקרנות הן: (1) הקרן הקונסטרוקטיבית; (2) קרן לעולה העצמאי.

כמ-ר כן קיימת קרן המשאבים, המיועדת למתן הלוואות למפעלים לשם פיתוח תשתית או קווי ייצור כנגד התחייבות המפעלים לקלוט עולים.

1228. מחיר המים הנצרכים על-ידי קיבוצים

הכר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החקלאות ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במארס 1978):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 26 בפברואר 1978 הודפסה ידיעה מאת א. דיסון ולפיה החליטה נציבות המים להעלות את תיקרת המחירים לחקלאות החל מחודש אפריל הקרוב, אם יקבלו את אישור ועדת המים של הכנסת, ובהתאם לתיקון שייעשה יוזלו המים למושבים וייתקרו לגבי הקיבוצים, שכן עד עתה מסבסדים המושבים את מחיר המים לקיבוצים.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. הנכון הוא שמחיר המים לקיבוצים הוא זול ממחיר המים לתושבים?

2. הנכון הוא שמחיר המים לקיבוצים מסובסד על-ידי המושבים?

3. האם מחיר המים לקיבוצים (אלה שאינם נצר-כים לחקלאות) זול ממחיר המים ליישובים אחרים שבאותו אזור (ערים, מושבים, מושבות, כפרים וכדומה)?

4. האם מחיר המים שבהם משתמשים הקיבוצים לחקלאות הוא זול ממחיר המים שמשלמים חקלאים אחרים?

5. אם אכן קיים מחיר מים זול יותר לקיבוצים, לפי אחד או יותר מהסעיפים המפורטים לעיל, מה ההצדקה לכך?

6. אם אכן יש הפליה לטובה לגבי הקיבוצים במחיר המים, מה בדעת כבוד השר לעשות על-מנת למנוע בעתיד הפליה זו?

שר-החקלאות א. שרון:

1. אין זה נכון שמחיר המים לקיבוצים זול ממחיר המים למושבים.

2. אין זה נכון שמחיר המים לקיבוצים מסובסד על-ידי המושבים.

3. מחיר המים לכל מטרת צריכה מחושב על-פי עלות האספקה הריאלית, ללא התחשבות בצורתו האיר-גונית או במבנהו המוניציפאלי של הישוב.

4. מחיר המים לחקלאות מחושב על-פי העלות הריאלית.

5-6. יש העדפה ותמיכה במחיר המים לחקלאות

בתיאום עם משרד הבינוי והשיכון תנאים ברורים ומוגדרים ולוחות זמנים חד-משמעיים לפעולה.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת זכאי.

יחזקאל זכאי (המערך):

אדוני השר, לא ענית על השאלה שלי. שאלתי אותך: משרד הבינוי והשיכון טוען שאיננו יכול לבנות שיכונים כי אתה לא נותן לו קרקע; ואתה טוען שהעמדת לרשותו קרקע לעשרות אלפים של יחידות דיור והוא פשוט לא מפתח אותן. האם הדברים נכונים או לא נכונים?

שר-החקלאות א. שרון :

אינך יכול לשים את המלים בפיו. לא טענתי בשום מקום ששר הבינוי כן מבצע או לא מבצע. שאלת אם בידי משרד הבינוי נמצאת היום קרקע לבנייה. אני יכול לומר לך שבידי משרד הבינוי נמצאת היום קרקע לבנייה, נייה רחבה. הייתי מגדיר אותה כקרקע פנויה לבנייה, אשר איננה מתייבת פעולות פינוי ופעולות אחרות, בהיקף של 50,000 דירות במקומות שונים בארץ — ואוכל לפרטם אם אתה רוצה — לרבות 9,000 דירות באזור תל-אביב, קרקע בירושלים וקרקע באזור הצפון. זאת מעבר לאלפי דונאמים של קרקע הנמצאים היום בידי חברות בנייה. אם אתה רוצה לדעת כמה קרקע ממש נמצאת היום בידי משרד הבינוי ובידי חברות הבנייה השונות — אני מעגל את המספר — הקרקע מתאימה לבניית 142,000 יחידות דיור במקומות שונים בארץ.

יחזקאל זכאי (המערך):
עכשיו השבת.

1261. שיווק העורפים של תפוחי-אדמה

חבר-הכנסת מ. גרופר שאל את שר החקלאות ביום ו' באדר ב' תשל"ח (15 במאוס 1978):
לפי המידע שבידי קיימים עודפים גדולים של תפוחי-אדמה שאין אפשרות לשווקם בארץ. אם לא ייוצאו תפוחי-אדמה ייגרמו הפסדים חמורים.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי:

1. האם נכון שיש הצעות מצד חברות פרטיות לייצא תפוחי-אדמה אלו?
2. אם כן — מדוע לא יינתן רשיון יצוא למעונויים נים?
3. מה בדעת המשרד לעשות כדי למנוע ההפסדים?

היו"ר מ. ל. מרון :

חבר-הכנסת גרופר איננו באולם.

שר-החקלאות א. שרון :

בכל זאת ארצה להשיב.

חיים קורפו (הליכוד):

חבר-הכנסת גרופר נמצא בשליחות בחוץ-לארץ.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אפשר לשלוח לו את התשובה במברק.

שר-החקלאות א. שרון :

1. נכון שהיו פניות של חברות פרטיות.
2. החברות הנ"ל לא קיבלו רשיון יצוא לא רק משום שהצעותיהן היו נמוכות בהרבה מהפדיון שהושג

פנית למבקר המדינה לקבלת ארכה ואכן הארכה ניתנה.

פעולת ההחכרה ממתינה לאישור מבקר המדינה והיועץ המשפטי.

1230. טענה בדבר אי-העמדת קרקע לבנייה לרשות משרד הבינוי והשיכון

חבר-הכנסת י. זכאי שאל את שר החקלאות ביום כ"ט באדר א' תשל"ח (8 במאוס 1978):

שר הבינוי והשיכון טוען שמינהל מקרקעי ישראל לא מעמיד לרשותו קרקע לבנייה.

המינהל טוען שהעמיד לרשות משרד הבינוי והשיכון בירושלים קרקע ל-17,000 יחידות דיור; בחיפה קרקע ל-15,000 יחידות דיור; בבאר-שבע קרקע ל-10,000 יחידות דיור; במחוז הצפון 10,000 דונאם.

למרות זכות חוקה של משרד הבינוי והשיכון זה 5—3 שנים המשרד לא תיכנן ולא פירצל את הקרקעות הללו, והמינהל נאלץ לקבל לידי חזרה את הקרקעות על-מנת לתכנן אותן.

אבקש להשיב לי:

א. האם טענות אלו נכונות?

ב. מה בדעת המינהל לעשות בקרקעות הנ"ל?

שר-החקלאות א. שרון :

א. התשובה חיובית. מינהל מקרקעי ישראל מעמיד ויעמיד קרקע לרשות משרד הבינוי והשיכון.

ב. ככונת המינהל לדאוג לפיתוח ולבנייה של קרקעות אלו בדרך של מכרזים פתוחים לכל ציבור הקב"לנים והבונים, וזה בניגוד לנוהל הקיים במשך שנים רבות מאוד, של התקשרות עם קבלנים מומלצים או קבלנים מועדפים, שמשפרים מכלל הקבלנים הוא פחות מחמישים. השיטה הזאת של מסירת קרקע על-ידי פתקים ופתקי המלצה לקבלנים מועדפים גורמת לכך שנמסרת קרקע שאיננה נבנית על-ידי אותו קבלן ושבקבלן מוסר לקבלן. וצריך לציין שיוקר הדירות כיום איננו גבוה ממחיר הקרקע. אין אפילו מקרה אחד בארץ — — —

שרה דורון (הליכוד):

אבל מחיר הקרקע הוא מרכיב חשוב מאוד.

שר-החקלאות א. שרון :

גברתי הנכבדה, אשמח לענות לך ולהעמיד אותך על טעותך המלאה. אין לנו אפילו מקרה אחד — ובידקנו את כל המקרים — שמחיר הקרקע עלה מעל ל-12% מעלות הדירה.

ועוד גברתי חברת הכנסת, שאמרת את זה בבטחון רב כל כך. הרשי לי לספר לך שהרווח הקבלני, שהוא תוצאה של פער התיווך הקבלני, הגיע — אתן לך דוגמה — למשל, ברמת-שרת בירושלים ל-57%, ואני יכול לציין מקרים רבים ביותר. זו תוצאה ישירה של שיטה נפסדת הקיימת שנים רבות ושלפיה קרקע נמסרת למסטר קבלנים מצומצם. את הדבר הזה עומדים לשנות, וקרקע תוצא במכרזים לכלל הקבלנים. שוב, כדי להדגיש, בשום מקרה לא עלה ערך הקרקע במחיר הדירה מעבר ל-12%. הפער הוא רווח של קבלנים המוסרים זה לידי זה.

במכרזים אלה, חבר-הכנסת זכאי, ננסה לקבוע

מדובר כאן במים מליחים שנמצאו ברמת-הנגב — הוחל בתיכנון הרחבת ההתיישבות ברמת-הנגב. לידי-עתך, אנחנו עומדים להקים ברמת-הנגב — אתה תומך בודאי בהקמת ישובים שם — ישובים מספר גם השנה כדי להוציא את משאבי-שדה ואת רביבים מבדידותן בת יותר משלושים השנים. המשקים הוותיקים באזור זה, ביניהם רביבים, תבעו תוספת קרקע על-מנת להבטיח את אפשרות פיתוחם בעתיד. המשא-ומתן בדבר הרחבת השטחים נמשך כל שנת 1975. בשנת 1976 הוחזרו על-ידי מינהל מקרקעי ישראל ובעידודו של משרד החקלאות תוספות קרקע לישובי רמת-הנגב. שטחים אלה ברובם הם שטחים הראויים לעיבוד חקלאי ומגבלת פיתוחם היא המחסור במים. כיום ברשות משק רביבים כ-8,000 דונאם קרקע וזוהי עדיין מיכסת קרקע קטנה ביחס לגדלו של המשק והאזור שבו הוא חי. השיקולים העומדים מאחורי החלטות משרד החקלאות הם ש-י קולים של פיתוח הנגב והפיכת מדבר-שממה למקור חיים.

היו"ר מ. ל. מרון :

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי) :

יש לי שאלה נוספת, אפילו כפולה : איך יגיב כבוד השר לדבריי שאני עומד לומר לו ? הייתי במקרה בחודש מאיר בקיבוץ רביבים, עקב הרצאה בנושא אחר, ואמר לי שכל הסיפורים האלה בעניין הבדואים הפול-שים לשדות ולמטעים הם להדמים.

שר-החקלאות א. שרון :

חבר-הכנסת פעיל, אני מתקנא בך שהיית בעצמך בתאריך זה בקיבוץ רביבים. אני לא מספיק להיות בכל המקומות. לעומת זאת בדברי מסתמך אני על עדויות הנמצאות במשטרת ישראל מתלונות חברי המשק. ייתכן שגם במשק הזה יש חברים שהתלוננו. במשק התלונן מרכז המשק, לא אחרים. לכן אנחנו מתבססים על דברים הנמצאים במשטרת ישראל, על תלונות שהוגשו כחוק, ולא על התרשמות מביקור זה או אחר, אפילו יהיה זה ביקור נעים ככל שרק יהיה.

1288. הצורך בהקצאת מים נוספים לחקלאי הנגב

חבר-הכנסת א. ידלון שאל את שר החקלאות ביום ז' באדר ב' תשל"ח (16 במארס 1978) :

בהתחשב בכצורת הקשה שפקדה את הנגב ובגלל הצורך להרוות את השטחים היבשים לקראת גידולי הקיץ, ובעיקר גידולי החרה, אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

מה בדעת נציבות המים לעשות כדי להקציב כמו-יות מים מיוחדות לרשות החקלאים ?

תשובת שר-החקלאות א. שרון :

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כל הפניות להקצאת מים בגין בצורת נענו על-ידי נציב המים. המגבלה היחידה היא כושר ההעברה של מערכות המים.

1289. השימוש שנעשה בעודפי המים של הכינרת

חבר-הכנסת ד. רוזוילי שאל את שר החקלאות ביום ז' באדר ב' תשל"ח (16 במארס 1978) :

בראדיו ובעתונות נתפרסמו לאחרונה שתי ידיעות : האחת — הידיעה של נציב המים, האומרת שעודפי מים

על-ידי "אגרסקו", אלא משום שהיצוא של תוצרת חקלאית טריה ניתן על-פי חוק למועצות הייצור באופן בלעדי. הן מבצעות אותו באמצעות חברת "אגרסקו", שבה הן שותפות בניחול ובהשקעות.

3. למניעת הפסדים יתוכנן המזרע על-פי צרכי השוק המקומי ואפשרויות השיווק ליצוא.

ברצוני להוסיף נקודה : אנחנו עדים היום למערכת של התקפות על משרד החקלאות מצד גורמי מסחר פר-טיים הרוצים לפרוץ את שוק היצוא שלנו להתחרות של יצואנים נוספים. ברצוני להזהיר — זו אזהרה שאנחנו שומעים מכל מי מתמצא בנושא של יצוא חקלאי בעולם — שכולם מתקנאים בנו שאנחנו יכולים לפעול בחוץ תחת שם אחר וכתורת אחת.

1287. הנזקים שנגרמו על-ידי הבדואים שפקדו את שדות הקיבוץ רביבים

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החקלאות ביום ז' באדר ב' תשל"ח (16 במארס 1978) :

לפני ימים מספר שמענו בראדיו את איש "הסיירת הירוקה", מר אלון גלילי, הטוען כי שבטי הבדואים בנגב פרשטים וגורמים נזקים חמורים לקיבוצי הנגב, בהגישו את קיבוץ רביבים.

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי :

א. מה הוא הנזק שנגרם על-ידי בדואים בשבועות האחרונים (מ' 1 בפברואר 1978) לשדות או למטעים של קיבוץ רביבים ?

ב. האם נכון שמינהל מקרקעי ישראל סיפח בשנים האחרונות שדות בור רבים לישובי הנגב בידיעה מפור-רשת ששטחים אלה אינם נועדים כלל לעיבוד ?

ג. מה הסיקול שהביא את משרד החקלאות ליום ולאשר תהליך זה של סיפוח שטחי בור מובהקים אל המשבצות הקרקעיות הקיימות של ישובים בנגב ?

שר-החקלאות א. שרון :

א. הנזק אשר נגרם לישובי רמת-הנגב ולקיבוץ רביבים על-ידי הבדואים הוא רב ומתבטא בכמה מישור-רים :

(1) מים הנלקחים ללא רשות — אני אומר זאת כדי להימנע מהמלה נגבים — על-ידי הבדואים מהצנרת המוליכה את המים היקרים לנגב תוך שבירת צינורות וגרימת נזקים ואבדן כמויות עצומות של מים. נגרם נזק ישיר יומיומי ונזק עקיף במניעת אפשרויות פי-תוחו של המשק החקלאי באזור.

(2) בתאריכים 10 בפברואר 1978 ו-27 בפברואר 1978, 28 בפברואר 1978, 16 במארס 1978 ו-24 באפריל 1978 סולקו עדרי הבדואים מתוך שטחי משבצת של קיבוץ רביבים על-ידי פקחי "הסיירת הירוקה" וחברי המשק. עדרים פלשו לשטחים גם בתאריכים אחרים. חבר קיבוץ רביבים, אשר ניסה לגרש לבדו בדואים שעסקו בגניבות תפוחי-אדמה משטחי המשק, הוכה על-ידי הפולשים מכוח קשות, ידו נשברה והוא אושפז. מקרה זה אירע בחודש פברואר שנה זו, חבר-הכנסת פעיל, ובמדינת ישראל.

(3) ערך הנזקים הנגרמים בגניבות מהמשק בירקות, במטעי פרי, בשטחי הפחלה ובלול מגיע לעשרות אלפי לירות. עדות לכך אפשר לקבל במשטרת ישראל.

ב-ג. עם פיתוח מקורות מים חדשים בנגב —

שר-החקלאות א. שרון:
1. כל ההשקעה בבת-האריזה לעגבניות בפיתחת רפיח ובחבל אשכול הסתכמה ב־57.3 מיליון לירות.

2. קיום בתי-אריזה הוא הכרחי לביצוע היצוא, והקמתם לוותה בבחינה כלכלית שאישרה את כדאיות ההשקעה.

3. הקמת סוגים שונים של בתי-אריזה אזוריים ומקומיים היא תוצאה של רצון היוזמים. האישור של משרד החקלאות ניתן לאחר שהובטח כי לכל בית-אריזה יהיה שטח עגבניות התואם את גודל בית-האריזה.

4. למגדלים יש עניין בחיפוע מלא של בתי-האריזה משום שעליהם רובץ החור הון. בחיפוע חלקי הנטל על יחידת תוצרת גדל.

בשנה זו הסתכם ייצור העגבניות בפיתחת-רפיח ב־22,000 טון; מזה 6,000 טון ליצוא, שהתמורה לכך היתה 3.25 מיליון דולר. לשנה הבאה מתוכנן יצוא העגבניות מאזור הפיתחת ל־7,000 טון, שהתמורה הצפויה היא 3.8 מיליון דולר.

ברצוני להוסיף שהיום יש בשוק המקומי עגבניות בעונת שבוער מעולם לא היינו רגילים לכך. בעבר בחורף היו עגבניות יקרות; היום אוכלים עגבניות כל החורף. וזו תוצאה של מערכות במרחב היצוא ועידוד של מערכות אריזה ככל שרק ניתן.

1333. מצב ההתנחלות במצפה-יריחו

חבר-הכנסת מ. פעיל שאל את שר החקלאות ביום י"ז באדר ב' תשל"ח (26 במארס 1978):

אבקש מאת כבוד השר להשיב לי על השאלות הנ"געות להתנחלות הקרויה מצפה-יריחו:

א. מה מקורות הפרנסה הכלכליים, הנוכחיים והמתוכננים, של תושבי מצפה-יריחו?

ב. האם נכונה הידיעה שהגיעתני כי בהתנחלות זו יש רק שלוש משפחות?

ג. האם נכונה הידיעה שהגיעתני כי בכל סוף שבוע מגיעים אל המקום הזמני של ההתנחלות כ־30 אנשים רווקים, המביימים שהייה שם, בעוד שהם מתפרנסים מכל מיני עיסוקים בכל רחבי הארץ מחוץ למקום?

ד. האם נכון שהאמורים להיות תושבי המקום אינם שומרים עליו וכי השמירה על המקום עצמו נמצאת בידי צה"ל?

ה. האם נכונה טענת אלה שנותרו בהתנחלות מצפה-יריחו כי שר החקלאות הבטיח להם במפורש קרקעות מעובדות בבקעת-יריחו עצמה?

שר-החקלאות א. שרון:

א. כיום מתפרנסים המתיישבים מעבודות שעסקו בהן בעבר. למקום מתוכננים מפעלי חקלאות וקטן.

ב-ד. התשובה שלילית.

ה. התשובה חיובית.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

לגבי השאלה 5, הקרקעות שהשר ומשרדו מתכוונים להעניק לשוב בבקעת-יריחו — על חשבון מי הן וממי הן נלקחו?

מן הכינרת מוורמים לירדן ולא מוחדרים לקרקע מחוטר תקציב להחדרה; והשנייה — של דובר נציבות המים, האומרת שמפאת הבעיות ומידת ההשקיה בדרום הרי כל עודפי המים של הכינרת מוורמים למוביל הארצי וכי היה צורך להפסיק את פעולת ההחדרה.

בקשר לכך ברצוני לדעת:

1. איזו משתי הידיעות נכונה?

2. האם נעשית פעולת החדרה?

3. אם לא — מדוע הופסקה?

4. האם הוורמו מים לירדן?

5. אם כן — מאיזה טעם?

6. אם לא — מדוע הדיע הנציב הודעה זו?

תשובת שר-החקלאות א. שרון:

(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1) במשך חודשי החורף היה צימצום בהיקף ההחדרה האפשרי בגלל פער בין 200 מיליון לירות בין ההוצאות בפועל בחברת "מקורות" ובין תקציב התמיכה במים שאושר בחוק התקציב.

הגרעון הקופתי מנע הפעלה סדירה של המוביל הארצי לצרכי החדרה. כמה כסף חסר? — הגרעון 200 מיליון לירות, החוב לחברת חשמל כ־70 מיליון לירות.

2) בדיבד עם הסדרת הבעיה התקציבית והפשרת כספים נוספים על-ידי האוצר חלה עלייה ניכרת בכמות המשקעים בצפון, ומיפסל הכינרת עלה לרום שהייב שיחזור מים לירדן. באותה תקופה התנהלה שוב פעולת ההחדרה במלוא ההיקף.

3) אילמלא מנעו מגבלות תקציביות החדרה בהיקף מלא לפני עליית המיפסל של הכנרת היה נוצר נפח קליטת שטפונות גדול יותר בכינרת, והיקף ההורמה לירדן היה מצטמצם.

4) הודעת הנציב התייחסה לשני האירועים, שאף כי אירעו במועדים שונים הוסבר לעיל קשר הגומלין שביניהם.

1310. ריכוז בתי-אריזה בפיתחת-רפיח ובחבל הבשור
חבר-הכנסת מ. קצב שאל את שר החקלאות ביום י"ד באדר ב' תשל"ח (23 במארס 1978):

בישובי פיתחת-רפיח והמועצה האזורית אשכול הוקמו בתי-אריזה בהשקעה של עשרות מיליוני לירות. בתי-האריזה פועלים בהיקף מצומצם ובאופן חלקי, והם הוקמו בנפרד בישובים סמוכים.

המושבים נקלעו למשברים כספיים, ואף מוגו כונסי נכסים, כיוון שהתכננו לא מומשו.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מה הוא שיעור ההשקעה הכספית שהשקיע משרד החקלאות בהקמת בתי-האריזה בפיתחת-רפיח ובחבל הבשור?

2. האם היתה הצדקה כלכלית בהקמת בתי-האריזה?

זה?

3. מדוע לא הוקם בית-אריזה מרכזי לכל ישובי הסביבה?

4. מה היו ההתחייבויות של המושבים הנ"ל בעת הקמתם של בתי-האריזה והאם הם עומדים בהתחייבויותיהם?

מדים הרצויים, וזאת בגלל העדר תקציב שיכון למספר הישובים הנמצאים בתהליכי הקמה ותיכנון. פה מוכיחים לקבל החלטה: או שרוצים להמתין שנים — ויש אילוצים כספיים קשים למדינה — עד שיקימו לכולם מבני-קבע; או שהולכים ומקימים מבנים זמניים. העדפתי ללכת בשיטה של מבנים זמניים כדי לתת לאנשים לעלות על הקרקע.

להתנחלויות ביהודה ובשומרון נערך תכנון כולל לתשתית במבנים ובהתאם לכך ייבנו הישובים בעתיד. אי-אפשר להתאים את קצב עליית האנשים לישוב למשך הזמן הדרוש לתיכנון ובנייה קבועה. האם היית מעדיף שכולם ימתינו עד היום? אם ניקח את כל היישובים שהוקמו בשנה האחרונה בשומרון וביהודה — האם היית מעדיף שימתינו בישובי החוף עד שנגמור את הבנייה? אתה עצמך לא היית בוחר בדרך הזאת. אי לכך משמשים המגורים הזמניים כפתרון-ביניים, ואני מקווה כי יוקצו המשאבים המתאימים לשיכוני-הקבע בהיקף ובקצב הדרושים.

מועד ההתנחלות של מתיישבי יהודה ושומרון היה בטרם נערך תכנון לבניית-קבע בשבילים, ומשום כך נבנו מבנים זמניים. בהחלט אינני שבע-רצון מהיקף ההקצאה של תקציבי שיכון למבני-קבע, ובהעדר תשובה הולמת אני רואה חובה לייעד תקציבים למבנים זמניים. (שרי-החלואות א. שרון קורא את התשובה לשאלתה מס' 1229; ראה עמ' 2630).

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת שריד.

יוסי שריד (המערך):

לכמה זמן ניתנה הארכה על-ידי מבקר המדינה?

שרי-החלואות א. שרון:

אני מציע שבנושא הפרטים תפנה למבקר המדינה ותקבל אותם.

יוסי שריד (המערך):

אני מצטער, פניתי למבקר המדינה והוא טען שרק השר יכול לענות על כך. אין סיבה שזה לא ייאמר כאן.

שרי-החלואות א. שרון:

למשך אותו זמן שמבקר המדינה יהיה זקוק לביקורת, ואני מסנה אותו למבקר המדינה.

יוסי שריד (המערך):

אתה לא יכול להפנות אותי למבקר המדינה. אתה בעל האחריות המיניסטריאלית. מבקר המדינה אינו מוסמך לתת תשובה בעניינים אלה.

שרי-החלואות א. שרון:

חבר-הכנסת שריד, אני מסנה אותך למבקר המדינה.

שרי-החלואות א. שרון:
לא שמעתי את השאלה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

שאלתי האם נכונה הידיעה ששר החלואות הבטיח לאנשי מצפה-יריחו קרקעות מעובדות בבקעת-יריחו. על כך ענה השר שאמנם כן. אני שואל על חשבון מי זה, ממי לוקחים את הקרקעות המעובדות?

שרי-החלואות א. שרון:

אני מציע שתתייחס לנושא הקרקעות כקרקעות ראויות לעיבוד. אין לוקחים, כפי שאתה יודע, במדינת ישראל משום איש. עד היום המדינה רק גותנת. היא עדיין לא לקחה אף פעם אחת. לא לקחו קוב מים ולא לקחו דונאם קרקע משום איש. רק נתנו. אני מציע שתתייחס לקרקעות הנמצאות ברשות המדינה או ברשות מחלקת ההתיישבות היום, והן בקאטוריה של קרקעות הראויות לעיבוד.

1398. הקמת מבנים קבועים בהתנחלויות החדשות

חבר-הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החלואות ביום כ"א באדר ב' תשל"ח (30 במארס 1978):

בתשובה על השאלתה שלי מס' 1084 מיום 23 בפברואר 1978 אמר כבודו ביום 22 במארס 1978, בין היתר, כי בהתנחלויות ביהודה ושומרון מוקמים מבנים זמניים ה"מאפשרים מגורים" והודה כי התנאים שם קשים מאוד, אך בגלל המוטיבאציה הגבוהה של המתנחלים מבקשים רבים להצטרף להתנחלויות.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. מדוע מוקמים בהתנחלויות החדשות מבנים זמניים בלבד ולא מבני-קבע כדוגמת אלה המוקמים בימית, למשל?

2. היקרת בימית וראיתי את התשתית והתיכון. האם מוכן כבוד השר להורות שייערך תיכנון בדומה לזה ותשתית כנ"ל גם בהתנחלויות ביהודה ובשומרון?

יוסי שריד (המערך):

לא הייתי באולם. האם אני יכול לקבל תשובה על השאלתה שלי מס' 1229?

היו"ר מ. ל. מרון:

לאחר שהשר יגמור להשיב על השאלתה מס' 1398.

שרי-החלואות א. שרון:

התהליך ברוב הישובים הוא כזה שבשלבי התחלה משוכנים המתיישבים הראשונים במבנים זמניים, וזאת מפאת משך הזמן הדרוש להקמת מבנה-קבע, שאינו תואם את הקצב ההכרחי להעלאת המתיישבים למקום הישוב. לצערי היקף הבנייה המגנית מתרחב מעל למ-

ב. הצעה לסדר-היום

עיסקת החבילה של מכירת מטוסים אמריקניים למצרים וסעודיה

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודש יולי 1977 המריאה לשחקים מדיניות החוץ של ישראל במהירות על-קולית. שבעה רקיעים כחולים לא הספיקו להמראה. ו. שלוש, רק שמונה חודשים לאחר מכן, נתנה מדי-

היו"ר מ. ל. מרון:

אנו עוברים לדון בהצעות לסדר-היום והצעות חוק. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שחל, להעלאת הצעתו; עיסקת-החבילה של מכירת מטוסים אמריקניים למצרים וסעודיה.

שר-החקלאות א. שרון:
ההבדל המכריע היה שהממשלה הזאת חזרה וה-
תריעה ועד הרגע האחרון זעקה בנושא הזה. הממשלה
הקודמת התכחשה ודיברה על האטת מרוץ החימוש
במזרח-התיכון.

משה שחל (המערכ):
אדוני שר החקלאות, לא אמת. אם תשמע את דברי
עד הסוף תראה שזו לא אמת.

חיים קורפו (הליכוד):
אני מציע שתקרא את דברי ראש האופוזיציה
לשעבר.

משה שחל (המערכ):
ראש הממשלה ישיב על ההצעה שלי והוא בוודאי
מוסמך להשיב. לא ידעתי שיש לממשלה דוברים שונים
ובניהם שר החקלאות אשר משיב באמצע הגאום שלי.

הלל זידל (הליכוד):
זו היתה קריאת-ביניים.

משה שחל (המערכ):
חבר-הכנסת זידל, זה היה גאום.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
בממשלה הזאת הרמטכ"ל קובע איפה תהיה התי-
שבות ושר החקלאות קובע בנושאי בטחון. מה אתה
חושב?

משה שחל (המערכ):
כל הטענות האמריקניות כי ה-F-15 שיימכרו ל-
סעודיה לא ישיפיעו על מאזן הכוחות הן דברים בטלים
וחסרי שחר. יש לזכור כי במזרח-התיכון לא מדובר
במלחמות הנמשכות חודשים. די שמטוסים כמו F-15
ישיפיעו על המערכת ימים ספורים בלבד ועוצמתם תור-
גש. יש גם להביא תמיד בחשבון כי אין זו שאלה
צבאית שבינינו לבין הסעודים בלבד אלא גם הערכת
יחסי כוחות של-סיהם ניצבים מול צבאה של מדינה
בת שלושה מיליון לפחות עוד ארבעה צבאות ערביים
גדולים, הגנהים מכמויות אדירות של נשק חדיש. חר-
שובים אלה לא ישתנו הרבה אם בסיס מטוסי ה-F-15
הסעודיים לא יוקם בטאבוק. שום תכנון בטחוני שלנו
לא יוכל להוציא מגדר האפשרות שמטוסים אלה יופ-
עלו אי פעם נגדנו.

מידת החומרה של עיסקת המטוסים מתבטאת גם
בתחומים אחרים. בפעם הראשונה בטחון ישראל ואספקת
נשק לישראל נקשרים עם אספקת נשק למדינות ער-
ביות. אדוני שר החקלאות, ממשלות המערך הביאו את
הממשלים בארצות-הברית להכיר בצורך בשמירה על
יתרון של איכות מול הכמות. אך לא זו בלבד שנק-
שרה העיסקה כעיסקת-הבילה אלא שמדובר אף בנשק
ברמה הטכנולוגית הגבוהה ביותר — נשק שאין לו
מתחרה לא במערב ולא במזרח.

שנית, "הלובי" היהודי קיבל מהלומה חמורה ביותר.
"לובי" זה היה ידוע כבעל עוצמה וכוח. תמיד נותרנו
שלא להעמידו במבחנים שלא יוכל לעמוד בהם. בעתיד
יוכלו נשיאים בארצות-הברית לחשוב שקל יותר להת-
מודד עם "לובי" זה. ההצבעה המחישת הצטמקות בכוח
הלחץ של "הלובי" היהודי, דבר אשר יש לו השפעה
פוליטית-פסיכולוגית קשה.

ניות החוץ הישראלית נחיתת חירום ואונס על גבעת
הקאפיטול בווישינגטון.

הידעיה על תוצאות ההצבעה בסנאט ועל אישור
עיסקת המטוסים לסעודיה ומצרים מעוררת דאגה במי-
שורים רחבים, הרבה יותר מעיסקת הנשק עצמה, בה-
ויתה תפנית מן היסוד במדיניות האמריקנית. השפעתה
של החלטה זאת אינה רק בשאלת הנשק, והדאגה וה-
תרעומת בישראל גובעות מגורמים רבים:

ראשית, הספקת המטוסים במסגרת עיסקת-החב-
לה עם ישראל מהווה קביעת תקדים לגבי עיסקות-רכש
נשק בעתיד.

שנית, מדובר בהפרת הבטחה מפורשת של הממשל
האמריקני, הפוגעת באמינותה של ארצות-הברית כל-
פינו. ארצות-הברית ממלאת תפקיד מרכזי בתהליך
המשא-ומתן בין ישראל ומצרים. תפקיד זה מבוסס על
אמון, ויש בקיע באמון הזה.

שלישית, עיתוי האספקה למצרים, בלא לקשור את
העיסקה בהתקדמות במשא-ומתן וריכוך עמדותיה הרא-
שוניות של מצרים במשא-ומתן.

רביעית, העובדה שהממשל מנסה למכור לדעת-
הקהל טיעון כי המטוסים שיימכרו לסעודיה לא ישיפיעו
על מאזן הכוחות וכי סעודיה אינה מדינת-עימות, בעוד
שלמעשה בעצם אספקת המטוסים הופכת וושינגטון את
סעודיה למדינת-עימות.

חברי הכנסת, כל הטענות האמריקניות כי מטוסי
ה-F-15 שיימכרו לסעודיה לא ישיפיעו על מאזן הכוחות
הן דברים בטלים וחסרי שחר.

שר-החקלאות א. שרון:
אני רוצה להבין, לתשומת-לבך, בין השנים 1974,
לאחר סיום מלחמת יום-הכיפורים ועד סוף 1976 בימי
ממשלת המערך סיפקה ארצות-הברית נשק לארצות ערב
בסכום של 11 מיליארד דולר.

משה שחל (המערכ):
לא סוג הנשק הזה.

שר-החקלאות א. שרון:
אתה מומחה לנשק.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אז למה עשיתם רעש כזה עכשיו? למה אירגנתם
"לובי" כזה עכשיו?

שר-החקלאות א. שרון:
באותן השנים סיפקה ברית-המועצות נשק ב-6 מילי-
ארד, ואנגליה וצרפת — ב-3 מיליארד. באותה שנה,
בחודש ספטמבר 1976, יצא ראש הממשלה דאז, שכי-
בדתי אותו מאור, בראיון שנתן לשבועון אמריקני ובו
הוא דיבר על האטת מרוץ החימוש במזרח-התיכון. זה
היה בספטמבר 1976. אז הוא ציין לשבח את האטת מרוץ
החימוש, באותו זמן שניתן נשק בכמות כזאת.

משה שחל (המערכ):
מה שלא ברור לי — אני מבין שהעמדה שלך חרי-
גה. האם אתה רוצה לומר שמה שעשתה ארצות-הברית
זה דבר חיובי, שאנחנו לא צריכים להגיב?

מאיר פעיל (מחנה שלי):
שר החקלאות רוצה לומר שאין על מה לדון.

בארבע-עיניים, וברוך-השם היו פגישות ולא פעם אחת, כמה פעמים, של שרים-מספר — שר החוץ, שר הביטחון, שר האגריגיה, שר האוצר; בעצם מי לא נסע מהממשלה הזאת? — זאת עשתה הממשלה שאמרה כי כל מה שצריך לעשות כדי לשכנע את הממשלה בארצות-הברית הוא להסביר, ראו מה התוצאות.

מנחם הכהן (המערך):

שובל עוד לא היה.

משה שחל (המערך):

הממשלה שלנו פעלה בהיסוס ובהעדר כל אסטרטגיה — עד כדי כך שהתרשמו מטיעון הממשלה כהתערבות בעניינים הפנימיים של אמריקה, בעוד שהנשק האמריקני משנה את המצב במזרח-התיכון; עד כדי כך שאפילו ידידינו הטובים ביותר התבלבלו מעמדתה של ישראל.

אדוני ראש הממשלה, אני מתאר לעצמי ששרי הממשלה פועלים במסגרת של קו שהממשלה מקבלת אותו. אולי באמת דרוש הסבר מה עשה שר החוץ במשך ימים מספר וכמה פעמים הוא שינה את עמדותיו. בעתונותו מ-26 באפריל 1978 מצטטים מפיו שר החוץ בהגיונו לוושינגטון: "בהגיעו לוושינגטון הבהיר מר דיין — באמצעות עוזריו ובתשובה על שאלות 'מערב' — כי לא התכוון לומר שישיראל מעדיפה לוותר על מטוסיה אם זו הדרך היחידה למנוע מתן מטוסים לסעודיה ולמצרים." ועוד מן העתונות של 26 באפריל 1978: "דיין אמר בלוד, בין השאר, כי ידגיש בווינגטון שוב את התנגדות ישראל לעיסקת-החבילה הכורכת אספקת מטוסים לה, למצרים ולסעודיה גם יחד, והוא מוסיף: "אם יחליט הממשל, כתוצאה מכך, להעניש אותנו ושלל לספק את המטוסים — נצטרך לספוג את העונש." על הדברים האלה, אדוני ראש הממשלה, נאמר, לפי מה שפורסם בעתונות ב-12 במאי 1978: "ידידי ישראל החליטו על מהלך זה מאחר שקיבלו, לדבריהם, אי-חלטות סותרים מישראל ולא ידעו אם ישראל מעוניינת במטוסים בכל תנאי או שהיא מוכנה לוותר עליהם בשלב זה כדי להשיג וטו על החלק הסעודי והמצרי של העסקה המשולשת."

רק יומיים לפני ההצבעה בסנאט אמרה ישראל. איוה שהוא דבר בתחום הזה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעת הזאת דרושה לעם ממשלה שיש לה מדיניות מגובשת, מציאותית. בעת הזאת דרושה לעם מהיגות שאינה מעורערת, הבטחת בדרכה, ממשלה שאמון הציבור בה וביכולתה לשמור על בטחונו תוך מיצוי כל סיכויי לשלום.

מנחם סבידור (הליכוד):

ראית את תוצאות משאל-העם.

(חבר-הכנסת ח. קורפו קורא קריאת-ביניים).

משה שחל (המערך):

חבר-הכנסת קורפו, תקשיב בנחת. הרוגו שלכם מוצדק, כי אנו מדברים על דברים נכונים.

כמה מוצדקים דבריו של חבר-הכנסת לנדאו בשעתו, ב-10 במאס 1976, על אישור האספקה של שישה מטוסי תובלה, כאשר הוא אמר שאין לממשלת ישראל מדיניות חוץ אלא פוליטיקה. דבריו היו נכונים לגבי הממשלה הזאת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ומגים קשים ידענו לא אחת; ויכוחים עם ממשל ארצות-הברית היו גם בעבר — אך בשום מקרה לא היה המצב דומה למה שאירע לפני יומיים בסנאט ארצות-הברית.

בכל התמודדות עם ארצות-הברית יש שלושה גורמים: הממשל, הקונגרס ודעת-הקהל. בעבר, כאשר נתגלעו חילוקי-דעות בין ממשלות ישראל לבין ממשל ארצות-הברית, תמיכת הקונגרס ודעת-הקהל האמריקנית היתה לצדנו. בתקופת ה"ריאסמנט" היו 76 סנאטורים שתמכו בישראל ושיגרו מכתב תחום עלי-ידם לנשיא ארצות-הברית.

מנחם סבידור (הליכוד):

אמת. אבל תגיד לי למה למרות ההתנגדות התפרקת מהנכסים החשובים ביותר בסיני?

משה שחל (המערך):

אפילו בתוך הסיעה שלך היום מודים שלולא מהלך זה לא היינו מסוגלים להתקרב בכלל למהלכים של נשיא מצרים בקשר למשא-ומת. לומר את זה היום מעל הבמה הזאת — זה לא רק קנטרנות אלא אף הרבה יותר חמור מזה. אולי זה לא נעים לשמוע את האמת, אבל חייבים לשמוע אותה.

הפעם, חברי הכנסת, חל כירסום בשלושת הגורמים גם יחד, כירסום שבא לידי ביטוי בקונגרס ובדעת-הקהל, מלבד ממשל ארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, בכל סקרי דעת-הקהל הנערכים בזמן האחרון בארצות-הברית לא מקבל הנשיא בשום נושא תמיכה בשיעור שהוא זוכה לו במדיניותו במזרח-התיכון; לפי הסקר האחרון הגיעה תמיכה זו ל-39%. הנשיא סאדאת זוכה לפופולאריות רחבה יותר מזו של ראש ממשלת ישראל — לפי נתונים של סקר דעת-הקהל של סי. בי. אס. ו"ניו-יורק טיימס". שיעור התומכים במדיניות סאדאת הגיע ל-54% לעומת 34% של תומכים במדיניותו של ראש הממשלה. בסקר דעת-הקהל של סי. בי. אס. נקבע כי 36% מתושבי ארצות-הברית מתנגדים לעיסקת המטוסים עם ישראל.

חברי הכנסת, אף-על-פי שסכנה זו נראתה לא קיימה הממשלה את המאבק בווינגטון. זו הפעם הראשונה בתולדות ישראל שראש ממשלתה אינו מחשיב את בעיית חימושה של ישראל וחימוש שכנותיה ואינו מעלה נושא זה בשיחותיו עם נשיא ארצות-הברית בעת שביקר שם.

חברי הכנסת, הדברים נאמרו לנו על-ידי נשיא ארצות-הברית. לפי מה שפורסם ב-30 באפריל 1978 אומר הנשיא קארטר בראיון עם עורכי עיתונים אמריקנים, שנערך באותו יום, כי ראש-הממשלה מנחם בגין מעולם לא אמר לו שהוא מתנגד למכירת המטוסים לערבים. ואכן בא האישור מפיו ראש הממשלה עצמו שהודה כי בשיחותיו עם נשיא ארצות-הברית הוא לא העלה שאלה זו. ראש הממשלה שהוא ידוע כמסביר בדיקות קומה את עמדותיה של ישראל, ראש הממשלה אשר לא אחת ייסר אותנו באמרו כי כל מה שנחוץ לעשות כדי לשפר את מצבה של ישראל כלפי ארצות-הברית והעולם כולו זה להסביר את עמדותיה — ראש הממשלה הזה מודה בעצמו כי לא העלה את נושא אספקת הנשק בשיחותיו עם הנשיא קארטר.

חברי הכנסת, להחמיץ הזדמנות כזו של פגישה

ראש-הממשלה מ. בגין:

אני קובע את העובדות כפי שבדקתי אותן, תקופה תקופה, במה שנוגע לכלים חדשים או חדישים, וכך היה. אלא שבימים ההם הממשלה שאחם ניהלתם את ענייניה לא מצאה לנכון לפרסם את הדברים או את דבר הכריכה ולא עשיתם מזה עניין פומבי. זה ההבדל. אנחנו לא מכחישים שהעניין חמור. אנחנו מדגישים שהעניין חמור. אני זוכר את התקופה של "ההערכה-מחדש". עמדנו אז יחד ללא היסוס. אחם רשאים לנהוג אחרת. אתם באופוזיציה, והדובר שלה אמר את אשר אמר. זו זכותו. אני אומר את הדברים שאני חייב לומר בתור ראש ממשלה.

רבותי חברי הכנסת, נכון, יש חומרה במה שנעשה; ראשית, באי-קיום ההבטחה המוחלטת והבלתי-מונתית שניתנה לישראל לפני יותר משנתיים-ומחצה. הדגשנו את הדברים. הוא הדין בקשר שבין האספקה לנו ובין האספקה לשתי מדינות הנמצאות במצב מלחמה אחת. ניהלנו את המערכה. אפשר לבקר צעד זה או זה, הכול לגיטימי. ראשית, הדגשנו את התנגדותנו להתניה שב-אספקת הנשק וההבטחה לנו ולשתי המדינות הערביות האחרות גם בקרב דעת-הקהל, אצל חברי בית-הנציגים והסנאט והנשיא. נפלה הכרעה אחרת. קרה דבר תמור שאנחנו מביעים את הסתייגותנו ממנו, ולא רק אנחנו. זה אחד הקשיים העומדים לפנינו. לא צריך להתפאר במה שהיה לפני שנה. כולנו זוכרים וגם אני זוכר מה כתבה העתונות הבין-לאומית על הממשלה בישראל.

נכון, הממשלה לא הבטיחה לפתור בבת-אחת את כל הקשיים שבפניהם אנחנו עומדים — המשקיים או המדיניים. זה אחד הקשיים שבפניהם עומד עם ישראל. אני בטוח שנתגבר עליו. לא צריך ליצור רושם שקרה דבר שאין לתקנו. נעשה את המאמצים הדרושים אבל לשם כך צריכה הממשלה לקיים דיון ולהחליט על הצע-דים המחוייבים על-ידי המאורע הזה. אנחנו נקיים את הדיון בראשית השבוע הבא, נקבל החלטות, נודיע על כך לוועדת החוץ והבטחון ולכנסת.

אדוני היושב-ראש, מאחר שעדיין לא התקיים דיון כזה בממשלה אני מציע להעביר את הבעיה הזאת לוועדת החוץ והבטחון.

חבר-הכנסת שחל ציטט סקרי דעת-קהל בארצות-הברית. אני מציע שלא להסתמך עליהם, אבל נזכור שיש גם סקרי דעת-קהל בארץ, ולרוב התוצאות שלהם היום מראות כי הציבור מוסיף לתמוך בממשלה שבחר בה לפני שנה.

אני מקווה שנמשיך במאמצים שנעשו עד מה בשטח המדיני, המשקי והמוסרי, כי השליחות הזאת הוטלה עלינו על-ידי ציבור הבוחרים.

אהרן ידליו (המערך):

כבוד ראש הממשלה, זה לא נימוק שלא למתוח ביקורת על הממשלה.

היוז"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, להצעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנו בוודאי רואים בהחלטת הממשל האמריקני, שאושרה על-ידי הסנאט, בעניין אספקת מטוסי קרב לישראל, לסעודיה ולמצרים

אדוני ראש הממשלה, זהו סיום עצוב של שנת שלטון הליכוד, וצהלת הערבים על התבוסה מוסיפה על הכאב.

ההכרעה שנפלה עתה חורגת ממחלוקת עם הנשיא קארטר ומשקפת עמדה דו-מפלגתית. בסנאט תמכו בעיס-קה יותר רפובליקנים מאשר דמוקראטים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין להסתפק הפעם בהצהרות שיגרתיות. יש לזכור שגם בנסיבות החדשות תישאר בשבילנו התמיכה האמריקנית נכס שאין לו תחליף. כדי להתמודד עם אתגרים חדשים וחמורים בשנים הקרובות עלינו לרכו ולהעמיק את התמיכה שנהנינו ממנה בעבר בארצות-הברית. תנאי חשוב לכך הוא תנופה ישראלית מחודשת לקידום משא-ומתן לשלום ומדיניות נבונה של ממשלת ישראל.

אדוני היושב-ראש, אני מציע שהכנסת תקיים דיון בהצעת.

היוז"ר מ. ל. מרון:

ישיב להצעה ראש הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, אין זה נכון שזו הפעם הראשונה מספקת ארצות-הברית של אמריקה נשק חדיש לאויבינו, לרבות מדינת-עצמות שכנה. אביא את המספרים. כמובן, נשק חדיש תלוי בתקופה.

ארצות-הברית של אמריקה סיפקה לירדן יותר מ-70 מטוסים חדישים, ולערב הסעודית — יותר מ-100. אין זה נכון שזו הפעם הראשונה לכריכה של אספקת נשק לישראל עם אספקת נשק למדינות ערב. ידועות לי העובדות. אני מעדיף שלא לתת להן היום פירסום. אהיה מוכן להוכיח את הדברים בוועדת החוץ והבטחון. אני אומר את הדברים האלה לא כדי להקל מחומרת המאורע האחרון. אמיתי זאת פעמים מספר, שנכון, קרה דבר חמור, אבל לא נכון לטעון שזו הפעם הראשונה שכך קרה.

חייב בר-לב (המערך):

אדוני ראש הממשלה, אם מותר לי, הנשק שארצות-הברית סיפקה לסעודיה ולירדן בעבר מעולם לא היה המלה האחרונה של הטכנולוגיה האמריקנית.

ראש-הממשלה מ. בגין:

בימים ההם — — —

חיים בר-לב (המערך):

גם בימים ההם לא. לעומת זאת מדובר עכשיו במ-טוסים המתקדמים ביותר שיש לארצות-הברית. אני מציע שלא לטשטש דברים.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אני לא מטשטש שום דבר.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

עד שהמטוסים יגיעו לסעודיה הם לא יהיו המת-קדמים ביותר.

חיים קורפו (הליכוד):

לעומת זאת בעבר סופקו, והיום יוספקו ב-1981.

היוז"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אני מבקש קשב.

ישראל. אתם תמשיכו לצעוק: יותר נשק, יותר נשק, והתרופה של חבר-הכנסת ארנס: מטוס קרבי חדיש מתוך צרת ישראל. כל אלה הן אשליה מסוכנת, כי שום הישענות על הממשל האמריקני ושום כוח צבאי עצמאי, כביכול, לא יציל את מדיניות הסיפוח והכיבושים של ממשלת ישראל.

בפני ישראל, חברי הכנסת, יש רק דרך אחת לצאת מסבך הקשיים ומן השוקת השבורה; יש רק דרך אחת להבטחת בטחונה של ישראל, להתרת התלות שלה בארצות-הברית ולעצמאות-אמת — זוהי דרך השלום, שאפשר להגיע אליו בנסיגה מן השטחים הכבושים, בהכרה בזכות העם הערבי הפלשתינאי ובדו-קיום אתו, תוך כיבוד הדדי של הזכויות.

היור"ר מ. ל. מרון:

חבר-הכנסת שחל, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון?

משה שחל (המערך):

כן.

היור"ר מ. ל. מרון:

אם כן, לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון; השנייה, של חבר-הכנסת תופיק טובי — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון

— רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת

— מיעוט

במנעים

— מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

היור"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, להנמקת הימנעות סיעתו מהצבעה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חמש הן הסיבות שבעטיין נמנעה סיעת שלי מהצבעה על פרשת הדיון בעיסקת המטוסים:

א. העיסקה אינה פוגעת באורח משמעותי במאזן הבטחוני של ישראל משום שיש דרכים צבאיות — דוק טריגריות וטכניות — לטפל בשינויי הכמויות. לכן אין סיבה לדאגה משמעותית ובודאי לא לפאניקה.

ב. לא על עיסקת המטוסים צריך לדון בכנסת התשיעית השבוע אלא על כלל המצב המדיני: מדוע סירבה הממשלה לקיים דיון מדיני בכנסת? מדוע סירבה הליכוד לדון על הצהרת שר החוץ הישראלי בנורבגיה כי יש ודאות — כך הוא אמר — שתפרוץ מלחמה גורפת בין ישראל ושכנותיה? מדוע חמק הליכוד מדיון על ההצהרות השעורריות של הרמטכ"ל מלפני ימים מספר?

ג. דיון בעיסקת המטוסים רק יזיק לאינטרס הישראלי בהמוחשו, קבל עם ועולם, כי הקו המדיני שנוקטת ממשלת הליכוד מוביל להתנגשות — כמו שאמר חברי-הכנסת אליאב ל- collision course ולא-

החלטה חמורה ומסוכנת, צעד המנוגד לאינטרס השלום באזור, אך אנו מציעים שלא לכלול את הצעת חבר-הכנסת שחל בנושא הנדון בסדר-היום כדי להביע את התנגדותנו הן לעמדה של המערך, כפי שהוא הביע אותה, והן לעמדה של ממשלת ישראל לגבי המדיניות האמריקנית המסוכנת הזאת.

יחסן של ממשלת ישראל ושל סיעת המערך לצעדים המסוכנים האלה של הממשל האמריקני אין לו ולא כלום עם הדאגה לשלום באזור ולא עם הדאגה למניעת הטלת האזור למרוץ זיון חדש ומטורף, כפי שצפוי מתככים אלה של ארצות-הברית.

ממשלת הליכוד וסיעת המערך, ביחד, כועסות מפני שהן רוצות להישאר המשענת היחידה של המדיניות האמפריאליסטית האמריקנית באזור, בלי שותף, אפילו זוט, בשירות הנאמן לקידום האינטרסים האסטרטגיים הגלובליים של ארצות-הברית ורווחי אילי הנפט.

ממשלת הליכוד וסיעת המערך זועקות: נשק אמריקני — רק לישראל, ואגרוף ישראל הממוחש ידאג גם להבא לכל האינטרסים האמריקניים באזור, בלי שותף-יות קטנות עם מצרים ועם הסעודים. ואילי הנפט והאימפריאליסטים האמריקאים רוצים לצרף גם את בעלי הברית הערבים למערך כוחות חדש של ישראל, איראן, סעודיה ומצרים נגד המדיניות האנטי-אמפריאליסטיות באזור ונגד ברית-המועצות.

(קריאה: מה על נשק סובייטי?)

הנשק הסובייטי בא למנוע תוקפנות והשתלטות אימפריאליסטית אמריקנית באזור. מכל-מקום ברור שהאמריקאים היו הגורם העיקרי — ויישאו הגורם העיקרי — למרוץ הזיון באזור.

מה שבולט בכל התככים האמריקניים האלה הוא שלא השלום ולא האינטרסים של עמי האזור מעניינם. על מזבח תכניותיהם הגלובליות ולמען הבטחת רווחי אילי הנפט והמונופולים, מוכנים שליטי ארצות-הברית להטיל את האזור למרוץ זיון אפילו בין בעלי-בריתם; למרוץ זיון אזורי ועולמי. למען מטרה אחת האפלות מוכנים הם להרחיק את האזור מן השלום ואף להביא לקטל חדש ולשפיכות-דמים חדשה בין עמי האזור.

מה היא מסקנתם של חוגי השלטון בישראל ושל האופוזיציה הליובלית, המערך? לא חשבון-נפש נוקב שייבא למסקנה התגונית שהשלום הצודק והיציב, שאפשר להשיגו בנסיגה מן השטחים הכבושים ובהכרה בזכות העם הערבי הפלשתינאי לעצמאות ממלכתית תוך דו-קיום עם ישראל, הוא המוצא. במקום ראיית השלום הצודק כמוצא היחיד ממשיכה ממשלת הליכוד לדחות את השלום בדיבורי-סרק שלא נקבל תכתיבים, כפי שאמר ראש הממשלה. ומי הוא המכתוב אם לא ממשלת ישראל, בכוח הישיבה בשטחים הכבושים, בכוח הנשק הרב ובכוח הגיבוי האמריקני? בדיבור גבוה על השלום דוחה ממשלת בגין את השלום, כאשר היא פונה שוב אל המדיניות המסורתית שמנעה עד כה את השלום והבטחון.

אתם תמשיכו להסתובב במערבולת של הישענות על הבוס האמריקני, גם תוך חיכוכים טאקטיים, ותוא ימשך לנצל את מדיניות הכוח והכיבושים של שליטי ישראל וימשך לספסר במדיניות הזאת לחיזוק עמדותיו בעולם הערבי, לרעת השלום ולרעת עמי האזור וגם לרעת

ה. הרעש והמהומה סביב עיסקת המטוסים משמ"ש לממשלת הליכוד כמסך רעש ועשן לשחק "ברוגז" ולדחות כל יוזמה מדינית ישראלית לשלום. מוטב שה-כנסת לא תסייע בעניינים האלה. אם המערך רוצה לשחק את המשחק הזה גם הוא — במקום לדבר באופן מדיני על נושא השלום, לדבר באופן צבאי על מטוסים וכו' — שתהיו בריאים, שניכם. אנחנו לא צריכים לתת יד לכך.

בזר ידידים בכל מגזר ומגזר. מוטב להמעיט בהזכרת עובדה עצובה זו.
ד. הדיון בפרשת המטוסים ימחיש תופעה נוספת חמורה, והיא שהקו המדיני הנקוט על-ידי ממשלת הליכוד דוחף את יהדות ארצות-הברית למצב של קרע סנימי והתרוצצות בין נאמנויות כפולות, כאזרחי ארצות-הברית מחד-גיסא וכיהודים תומכי ישראל מאידך גיסא. במצב ההיסטורי הנתון יגרם קרע זה גזק רב לאינטרס הישראלי וליהדות ארצות-הברית עצמה.

ג. חוק פיצויי פטורים (תיקון מס' 12), תשל"ז—1977 * (הצעת חבר-הכנסת מ. עמאר)

יוכל לעבוד במקום שהוא חפץ לעבוד בו ולא יהיה כפוי להמשיך לעבוד במקום שבו הוא עובד. מה כופה עליו להמשיך באותו מקום עבודה? כופים עליו תנאי העבודה, שכן אם הוא מתפטר מרצונו הוא מפסיד את פיצויי הפטורין. אם אני אומר שפיצויי הפטורין הם חלק משכר העבודה, הרי אדם המתפטר מרצונו זכאי לקבל מלוא שכר עבודתו וזכאי לקבל גם פיצויי פטורין. היום, כדי שיוכל להגיע לכך, כדי שיוכל להגיע לאותה חירות אישית הוא חייב לחפש הצטרפויות להתפטרותו. יש שעובד שעבד במרץ ובמסירות משנה, עקב רצונו להתפטר, את יחסו לעבודה במקום עבודתו, דבר המוריד את מוסר העבודה. אנו יודעים, ואף ראינו, מקרים שעובדים נאלצים להשתמש באמצעים שונים להשגת מטרה זו, וברוב המקרים הדבר נעשה למורת-רוחם, אלא שהדרך היחידה לגרום לפטוריהם היא גילויים של חוסר יעילות כמו תפוקה נמוכה וכו'. בגלל הנימוק הזה תומכת ההסתדרות הכללית בהצעת חוק זו. עובד שנשאר במקום עבודתו מתוך כפייה, מתוך חשש שישאב את פיצויי הפטורין, תועלתו בדרך כלל מועטה.

הצעת החוק שאני מציע אינה מבטלת סעיפים שונים בחוק המזכים את המעסיקים שלא לשלם פיצויי פטורין בשל מעשי עבירה או מעשים אחרים שאינם מזכים את העובד בפיצויי פטורין. כל ההגבלות הללו על תשלום פיצויי פטורין לפי החוק הקיים תישארה גם לפי הצעת החוק שלי.

עם ישראל בתחילתו, בתחילת קיומו, ראה בפיצויי הפטורין בבחינת חלק משכר העבודה, בבחינת חוב. נאמר בדברים: "הענק תעניק לו מצאנך ומגרגך ומי-קבך אשר בירכך ה' אלוהיך תיתן לו." וב"המשנה למלך" פירוש לרמב"ם של הרב יהודה רוזניץ, רבה של קושטא במאה ה'17, נקבע: "הענקה" — דין של חוב, כלומר חלק משכר העבודה.

בתי-המשפט בארץ הלכו לפי כלל זה, שפיצויי פטורין נחשבים כחוב, כשכר עבודה. מה שאני חפץ לקבוע ככלל משפטי הוא שחוב זה — פיצויי הפטורין — ייגבה גם על-ידי אדם המתפטר מרצונו, כפי שהוא ניתן לאדם מפורסר.

אני מבקש שהצעת החוק תועבר לוועדה.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה, לתשובה.

היו"ר מ. ל. מרון:
חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק של חבר-הכנסת עמאר: חוק פיצויי פטורים (תיקון מס' 12), תשל"ז—1977. רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק זו שאני מביא לפניכם באה לתקן את חוק פיצויי פטורים. התיקון נראה קל וקטן מבחינת הניסוח, אבל לדעתי הוא משמעותי.

מה שאני מבקש לתקן הוא סעיף 1(א) לחוק פיצויי פטורין. סעיף זה אומר: "פוטר אדם ממקום עבודתו, זכאי לקבל ממעבידו פיצויי פטורין." התיקון המוצע אומר: "המתפטר או פוטר אדם ממקום עבודתו, זכאי לקבל ממעבידו פיצויי פטורין." זאת אומרת שאני מבקש לקבוע ככלל שלא רק אדם שפוטר על-ידי מעבידו זכאי לקבל פיצויי פטורין אלא גם אדם שהתפטר מרצונו זכאי לקבל פיצויי פטורין.

פיצויי הפטורין מהווים כיום חלק משכר עבודתו של העובד. המעביד נוהג לכלול אותם בחישובי הוצאות התיפעול של עסקו בגדר הוצאת שכר עבודה ובחישובי עלות המוצר. יתר-על-כן, סכומי ההפרשות בשביל פיצויי פטורין מוכרים כניכוי לעניין ייצור הכנסה לפי פקודת מס הכנסה.

החוק הקיים מבדיל בין פטורי עובד על-ידי מעבידו, המחייבים תשלום פיצויי פטורין, ובין עובד המתפטר מרצונו, המפסיד את פיצויי פטורין, פרט למקרים של התפטרות מוצדקת שקובע החוק: למשל, מסיבות אישיות או משפחתיות, מסיבות בריאות, מסיבות של העברת עובד לעיריית-פיתוח וכיוצא באלה. מצב משפטי זה יצר לקויים ביחס העבודה, ולדעתי הם פוגמים במוסר החברתי ובמוסר העבודה.

הצעת החוק שאני מציע תביא בעקבותיה החלשת המתחיות ביחסי העבודה, היא תגדיל את ההבנה ההדדית בין המעסיקים ובין העובדים ותאפשר לעובד לחפש לעצמו מקום עבודה שבו יוכל להגיע למצוי מלוא כושר התפוקה.

אנו טוענים שיש מקום להגביר את ניידות העובדים כדי שהעובד יוכל לעבור ממקום עבודה למקום עבודה שהוא חפץ בו. ניידות עובדים היא זכות יסודית של עובד, זכות שהיא בבחינת חירות אישית, כדי שהעובד

חוברת כ"ח, ישיבה ק"ט

— חוק פיצויי פטורים (תיקון מס' 12) (י. כץ, עמאר, פעיל, מרון, אליהו); הצעה לסדר-היום (מרון, זיידל) —

השר לא התייחסה לנימוקים שהעליתי בדברי. היה בדברי נימוק אחד — הוא טען כאילו יש בזה הכבדה על המעסיק. לדעתי המציאות היא אחרת. המעסיק מפרש כעת — והוא עושה זאת לטובתו, כמעט שאין מעסיק שאינו עושה זאת — $8\frac{1}{3}\%$ פיצויים לקרן-גמל זו או זו, שהיא גם צמודה, כדי שאפשר יהיה אחר כך לשלם פיצויי פטורים. הוא עושה זאת לא רק משום שהוא דואג לעובד אלא גם משום שהסכום המופרש על-ידו מופחת ממס הכנסה ונחשב כהוצאה. על-כן אין כאן הכבדה על המעסיק.

אבל יש הכבדה גדולה וחמורה יותר. אותו אדם שעובד במקום עבודה מסויים משום שאינו יכול לעזוב אותו, מה התועלת שבעבודתו? איזו תועלת מפיק המעסיק מעובד שכופים עליו לעבוד שם? את האספקט הזה צריך לראות, אדוני השר, את מתן האפשרות לעובד לעבוד מתוך חירות בעבודה שלו. או התפוסה תגדל, מוסר העבודה יעלה. ואת זה לא ראית.

שלמה אליהו (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
גם הצריכה תגדל. הוא יקח את הכסף ויבזבז אותו.

משה עמאר (המערך):
אדוני הנכבד, הוא ודאי ילך לעשות ביטוחים אצלך. אלה פיצויים שאדם לוקח אותם בשביל להיטיב את מצבו או להשקיע את הכסף.

יש דבר שני: היום, כשעובד רוצה לעזוב את מקום עבודתו, מתנהל משאומתן בין ועד העובדים ובין המעסיק, בפרט במקום עבודה גדול. אם ועד העובדים רוצה, הוא עוזר לאותו עובד; אינו רוצה — אינו עוזר לו. יש אפליה בין עובד לעובד, ואנחנו רואים את זה. צריך לראות את המציאות.

אם אנחנו רוצים לשפר את יחסי העבודה עלינו לתקן את תנאי העבודה. ואם היום ועד עובדים מסויים עוזר לעובד אחד ומפלה לרעה את השני, יחסי העבודה אינם מתוקנים. הצעת חוק זו באה לתקן את תנאי העבודה כדי להגלות את רמת יחסי העבודה. וחבל מאוד שהשר לא ראה את זה כך.

היוז"ר מ. ל. מרון:
חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעת חבר-הכנסת עמאר להעביר את הצעת החוק שלו לוועדה.

ה הצ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק פיצויי פטורים (תיקון מס' 12), תשל"ז—1977, לדיון במקום בוועדת העבודה והרווחה לא נתקבלה.

ד. הצעה לסדר-היום

מספר הנושאים מבין היוצאים את גבולות ברית-המועצות

הלל זיידל (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, העליה התלולה במספר הנושאים מבין היוצאים מברית-המועצות חייבת להדאיג את הכנסת, את הממשלה ואת הסוכנות היהודית.

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק העומדת לדיון מבקשת לתקן את חוק פיצויי פטורים בכך שעובד המתפטר מעבודתו יהיה זכאי בכל מקרה לפיצויי פטורים. יש להדגיש כי היום מכיר החוק במקרים מסויימים שבהם זכאי עובד המתפטר מעבודתו לקבל פיצויי פטורים ממעבידו, כגון: התפטרות מטעמי בריאות, מעבר לאזורי-פיתוח, גיוס לצבא-קבע או למשטרה ועוד.

טענתו של חבר-הכנסת עמאר, כי הפיצויים מהווים למעשה חלק משכר עבודתו של העובד והמעביד נוהג לכלול אותם בחישובי הוצאות מפעלו, לא תמיד עומדת במבחן המציאות. ייתכן כי במפעלים גדולים אכן כך הוא הדבר, אבל במאות מפעלים קטנים, המעסיקים רבבות ואולי מאות אלפי עובדים, אין המצב כך. תיקון חקיקתי כמוצע, המטיל חובות כספיים גבוהים לטרואקטיביות בית של המעסיקים לגבי המוני עובדים, עלול להוות הכבדה על המשק. קשה לשער באיזו מידה מפעלים, בייחוד הקטנים שבהם, יוכלו לעמוד בנטל זה.

משה עמאר (המערך):

הם מפרשים את כל הסכום.

שר-העבודה והרווחה י. כץ:

בנוסף על כך עלי לציין כי מתן פיצויי פטורים לכול — בין למפוטרים ובין למתפטרים — תמיד ובכל מקרה יפגע במעבר לפנסיה מקיפה הן מכוח הסכמים קיבוציים והן מכוח חוק הפנסיה הממלכתית המקיפה, שמשדרי שוקד על הכנתו. יצוין כי פנסיה מקיפה לכול מהווה הסדר סוציאלי צודק יותר מאשר ציפויי פטורים, הן מבחינת הזכויות שהוא מעניק והן מבחינת דרכי מימונו. זאת ועוד: הסדר הפנסיה יהיה שווה לכול ולא יבחין, מבחינת רציפות הזכויות ומהותן, בין משופר למתפטר.

עלי להוסיף כי גם עתה, לפני חקיקת חוק הפנסיה, נעשו הסדרים מוסכמים בדבר רציפות זכויות של עובדים, המאפשרים גידול במקום עבודה אחר לשני. הסדרים אלה הושגו בהסכמים קיבוציים בין הגורמים השונים, וקיימת אפשרות להרחיבם על-ידי הסכמים נוספים. לאור האמור לעיל אני מציע להסיר את הצעתו של חבר-הכנסת עמאר מסדר-יומה של הכנסת.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

זאת הפתעה.

היוז"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תשובתו של

סכנות חמורות לעתיד העלייה. לכן יש לטפל בנושא טיפול-שורש.

האחוזים המלאים של הנשירה משנת 1971 חייבים להדאיג אותנו. בשנת 1971 אחוז הנשירה היה 0.4; ב-1972 — 0.7; ב-1973 — 4.5; ב-1974 — 18.7; ב-1975 — 37; ב-1976 — 49.5; ב-1977 — 52; ב-1978 — מינואר ועד 1 במאי — 60%. כ-30,000 עד 35,000 נושרים מצו"י בבונינה, ברומא ובברלין, ומספר זה בארצות-הברית ובקנאדה.

עתה אפשר לקבוע בודאות שאירגוני "הראס" ו"ג'וינט" הם המפריעים לעליית יהודים מברית-המו"צ. אנו תובעים משלטונות ברית-המועצות לפתוח את שעריה ליהודים הרוצים לעלות לישראל. לפיכך עלינו להיות גם כנים כלפיה ולדאוג לכך שכל השו"חים דרישה — דרישה זו נקראת "ויוזב", ועל סמך זה הם מקבלים משגירות הולנד במוסקבה וזיה לישראל חייבים לעלות לישראל. שאר היהודים הרוצים לצאת מברית-המועצות למדינות אחרות — שיפנו לשגרירויות של מדינות אלה.

חברי הכנסת, בעיית הנשירה בכללה מזיקה למדינת ישראל, ובפרט כשהנושרים בעצמם מרעילים את האווירה בכל מקום שאין הם מגיעים. מבחינה רעיונית הם מהווים סכנה, באשר הם מנסים להוכיח, כדי להצדיק את צעדם, שהעם היהודי הוא קוסמופוליטי ואין בהכרח קשר בינו לבין מדינת ישראל. הם מעמידים בסמך שאלה את הטענות הציוניות הצודק על הקשר היהודי בין העם היהודי לבין ישראל ואת עצם העובדה שמדינת ישראל היא המולדת של העם היהודי.

עלינו להגיע למצב ברור, שכל מי שיש בידו ויזה לישראל — יהיה היעד שלו ישראל ולא ג'וינט. יש להפסיק לאלתר את התופעה המבישה והמכונה הזאת של הנשירה.

אני מבקש לקיים דיון בנושא הזה במליאת הכנסת.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לשר לקליטת העלייה, לתשובה.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראוי חבר-הכנסת הלל זיידל לברכה מיוחדת על שהעלה את הנושא הכאוב של הנשירה בווינה לסדר-היום של הכנסת.

בעיית הנשירה בווינה של היהודים היוצאים מברית-המועצות באשרה ירשאלית ואינם מגיעים לישראל היא בעיה חמורה, מחמירה ומדאיגה. קיימת עלייה רצופה ומתמדת גם באחוז הנושרים וגם במספרם האב-סולוטי, הואיל ובמרוצות החודשים האחרונים גדל והולך מספר היורדים מיוצאי ברית-המועצות.

העלייה מברית-המועצות, שהחלה לאחר מלחמת ששת-הימים, הביאה עד כה לישראל כ-127,000 איש מתוך 157,000 יהודים אשר יצאו את גבולות ברית-המועצות בעשור האחרון. כ-30,000 יהודים נשרו עד כה בווינה, וחלקם בכלל היהודים שיצאו את ברית-המו"צ. עצות הוא כ-19%.

אדוני היושב-ראש, תופעת הנשירה היתה שולית ביותר עד סוף 1972. עד לתקופה זו, במשך ארבע שנות העלייה, יצאו מברית-המועצות 48,938 יהודים, ומהם ביקשו להגר לארצות-הברית, מסיבות שונות, 308 איש

אני תמה על העובדה שגורמים אלה איפשרו למצב זה להגיע לנשירה של כ-60%, שהם עלייה של כ-12% מהנשירה בחודש אוקטובר אשתקד. האם הממשלה והסוכנות לא היו מודעות לעובדות אלה? ואם כן — מדוע לא עשו למען למנוע זאת?

נוצר מצב מוזר ביותר: מצד אחד הגדילו שלטונות ברית-המועצות את מספר אשרות היציאה ממנה ליש"ר, ומצד שני גדל אחוז הנושרים בווינה. הדבר המפליא במיוחד הוא שמצב מדאיג זה קורה דווקא לאחר הקונגרס הציוני, שבו החליטו החלטות חגיגיות להי"אב נגד תופעות הנושרה; לאחר החלטות המוסד לחי"אום בין הממשלה והסוכנות היהודית; לאחר פניות שהועברו לממשלה מועדת העלייה והקליטה של הכנסת, אשר קיימה דיון מיוחד ביוזמת היושבת-ראש שלה חברת-הכנסת גאולה כהן וביזמתו של חבר-הכנסת סבי"דור; וכן לאחר ההחלטות הקודמות שנתקבלו על-ידי ועדת-השמנה, שבה השתתפו גם נציגי אירגונים יהו"דים של ה"ג'וינט" ו"הראס".

אנו עדים לחזיון מביש ביותר כשהיהודים היוצאים מברית-המועצות לפי "קוויטה" מסוימת, בתנאי שיעלו לישראל, מעדיפים את סיר הבשר ומשנים כיוון בדרך. זאת על חשבון היהודים הרוצים לעלות לישראל ואינם מקבלים אשרה.

לפי המספרים המתפרסמים קורה שלרוב מתפצלות המשפחות: הצעירים שבהם נושרים לארצות-חוץ, ואילו המבוגרים עולים לישראל. זאת הסיבה שאחוז המבוגרים בין עולי ברית-המועצות עלה בשנתיים האחרונות.

אני יודע שקיים ויכוח אם יש להעדיף שיהודי מוס"קבה, לנינגראד ואודסה, שממש הנשירה היא כמעט של כל היוצאים — 97% — יישארו שם או שיש לאפשר להם לצאת מברית-המועצות גם כאשר ידוע מראש שהם רוצים להגר לארצות-הברית או למדינות אחרות במערב. כל הכרעה בנושא זה היא הכרעה קשה. אולם עלינו לקבלה מתוך אחריות מלאה לא רק לעתיד היהודים מברית-המועצות אלא גם מתוך דאגה למדינת ישראל. כי מצבנו הדמוגרפי מראה: ירידה בריבוי הטבעי; התייצבות בעלייה מארצות-חוץ בסביבות 20,000 לשנה; ירידה מהארץ הנעה בין 10,000 ל-20,000 לשנה. לכן אסור לנו לוותר על הפוטנציאל של העלייה מברית-המועצות.

חברי הכנסת, במי-ידינו אנו עוזרים להגביר את הנשירה. וזאת איך? כאשר מגיעים היהודים לווינה הם מייד מתחלקים לשתי קבוצות: אלה המודיעים שאי"נם רוצים לעלות לישראל נשלחים על-ידי אירגון "הראס" לפנסיון על חשבון העם היהודי, ואילו האנשים בקבוצה השנייה המודיעים על רצונם לעלות לישראל נשלחים למחנה. בעיני עולים אלה זהו למעשה הפיתוי הראשון שמעמידים בפניהם, בחירה בין פנסיון לבין מחנה, חופש לעומת הסגר, וזאת בהסכמתה המלאה של הסוכנות היהודית.

לפי דעתי עלינו לגשת מייד לתיקון המצב על-ידי יצירת תנאים שווים בווינה, ברומא או בכל מקום אחר שבו מצויים הנושרים והעולים. או פנסיון לכולם או מחנה לכולם.

כבוד היושב-ראש, אין חילוקי-דעות לגבי העובדה שהנשירה גורמת נזק למדינת ישראל וטומנת בחובה

הסיבה המכריעה, ועלינו מוטלת החובה לעשות הכול כדי לבטל פעילות אירגון זה שם. לבטל לא נוכל, כמובן, על-פי הוראה אלא על-פי שיכנוע ופעולה מתמדת של ממשלת ישראל והסוכנות היהודית. על הכנסת לדעת כי יושב-ראש ההנהלה הציונית מר אריה דולצין תומך גם הוא בגישה הזאת ונתן לה ביטוי במסד לתיאום לממשלת ישראל ולסוכנות היהודית, שנתכנס ודן בסור-גיה הזאת על-פי בקשתי, כי מאז כניסתי לתפקיד הדי-אגה אותי עד מאוד סוגיה זו של הנשירה בווינה ולא נתנה לי מנוח והיא לא גותנת לי מנוח עד עצם היום הזה, משום שאם לא נתמודד עמה ואם לא נעשה להפסקת פעולות "היאס" שם אנחנו במו-ידינו גותנים לשל-סוגות ברית-המועצות את הנשק הקטלני ביותר לבלתימה ולהפסקה של יציאת אחינו מברית-המועצות. אנחנו מנהלים זה שנים מערכה בין-לאומית למתן זכות יציאה לאחינו מברית-המועצות שיבואו למולדתם היחידה, ישראל, להתאחד עם עמם ועם משפחותיהם, אולם עצם התופעה הזאת של נשירה באחוזים כאלה תשמש בהכרח, בבוא העת, עילה בידי שלטונות ברית-המועצות להפסיק את העלייה מברית-המועצות.

מנחם סבידור (הליכוד):
עזולה לשמש.

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
עזולה, זה לא תלוי בנו, ומשום כך על הכנסת לתת את דעתה אך עלינו לעמוד במערכה הזאת, מה הם הדרכים והכלים להתמודד עמה. עלינו להתאחד כולנו — ההסתדרות הציונית, ממשלת ישראל, כנסת ישראל וכל הגופים הדואגים להמשך העלייה מברית-המועצות.

נאולה כהן (הליכוד):
מתי הממשלה תכריע בעניין זה, אדוני השר?

השר לקליטת העלייה ד. לוי:
אומר.

בחודש ינואר יצאתי לסיור לימודים בכל הקשור לעלייה, לירידה, לנשירה ולהחזרת יורדים. אמנם היה זה סיור קצר מאוד, לא נצלתי לצמצם את שהותי שם כדי להשתתף בישיבת המוסד לתיאום לסוכנות היהודית ולממשלת ישראל. כשחזרתי עברתי דרך וינה ואמרתי ללמוד את הבעיה. אי-אפשר לומר שניתן ללמוד אותה ביום אחד, אבל על חומרתה של התופעה הזאת ניתן ללמוד בשעה אחת. ראיתי במו-עיני את המתחולל שם בווינה, שמעתי מפייהם של האנשים העוסקים במלאכה הקודש של שיכנוע אחינו היוצאים מברית-המועצות והעלאתם ארצה כמה חמורה הבעיה, ועם שובי, למי חרת היום, דרשתי והעליתי את הנושא הזה לדיון במוסד לתיאום לממשלה ולסוכנות היהודית, שנתכנס למי חרת יום שובי מסירי. נושא זה הועלה והמוסד החל בתיאום. ראש הממשלה יעמיד אותו על סדר-היום.

כמה מנהיגים יהודים לא-ציונים אינם רואים את העניין באותה חומרה שבה אנחנו רואים אותו. יש צורך לשכנע אותם ולהעמיד אותם על טעותם.

מנחם סבידור (הליכוד):

אדוני השר, האם ידוע לך — וזאת אני אומר על סמך מסע שלי בארצות-הברית — שכל הפדרציות העלו את החלק של "היאס" בתוך המגנבית המאוחדת? מה עושות הממשלה והסוכנות כדי למנוע את הגזירה הזאת?

והם הועברו לטיפול "היאס" בווינה. סך כל הנשירה היה רק במעט יותר ממחצית האחוז. 99.4% מכלל יוצאי ברית-המועצות הגיעו לישראל. בראשית שנת 1973 פשטה שמועה בין היהודים מברית-המועצות כי בווינה ניתנת להם האפשרות לבחור את יעד ההגירה. הוברר להם כי עם צאתם את גבולות ברית-המועצות יוענק להם בווינה מעמד של פליטים, אף כי בידיהם אשרות עליה לישראל. עוד נודע להם כי מוסדות ההגירה היהודיים מממנים את שהותם בווינה ובמקומות-מעבר אחרים, נושאים בהוצאות הגירתם מעבר לים ואף עוזרים בפועל בקליטתם בארצות היעד.

נוצר בכך פיתוי להחליט על שינוי היעד ולבקש בווינה להגר לארצות-הברית, לקאנאדה או לאוסטרליה. במרוצת 1973 היגרו מווינה 1,456 נפש, שהיו 4.2% מכלל היהודים שיצאו מברית-המועצות באותה שנה. שיעור הנשירה גדל מאז בהתמדה, כלהלן, ומספרים אלה חייבים להדאיג אותנו: ב-1974 — 18.8%, ב-1975 — 37.2%, ב-1976 — 49.1%, וב-1977 — 50.7%. בסך-הכול יצאו בשנת 1977 16,736 יהודים, ומהם הגיעו לישראל 8,388 נפש.

בארבעת החודשים הראשונים של שנה זו גדלו גם המספר האבסולוטי של היוצאים מברית-המועצות וב-מוצע חודשי וגם אחוז הנשירה, כלהלן: בינואר יצאו את ברית-המועצות 1,978 יהודים ונשרו בווינה 1,050, 52.7%. בפברואר יצאו את ברית-המועצות 1,812 איש ונשרו בווינה 52.6%. במארס יצאו את ברית-המועצות 2,038 איש ונשרו בווינה 56.6%. באפריל יצאו את ברית-המועצות 1,938 איש ונשרו בווינה 59.6%.

אדוני היושב-ראש, חומרת הבעיה אינה מתמצית אך ורק בגידול בשיעור הנשירה הכולל של יהודי ברית-המועצות, אלא גם בשיעורי הנשירה המשתנים לפי אזורי מגורי היהודים בברית-המועצות גופה. שיעור הנשירה המועט ביותר הוא בקרב יהודי גרוזיה, בו כמרה וקאוקאז. משם מגיעים לישראל כמעט 100% מן היוצאים. באזור זה הולך ומתמעט מספר היהודים ומאגר העלייה מתדלדל והולך. החלק הגדול ביותר של הירוצאים מברית-המועצות הוא משש הערים הגדולות של רוסיה המרכזית: אודיסה, חארקוב, קיוב, מוסקבה, לגיני-גרנד ולבוב; משם גם אחוז הנשירה הגדול ביותר. מערים אלה יוצאים כבר היום קרוב ל-55% מכלל היהודים העוזבים את ברית-המועצות ושיעור זה גדל והולך, הואיל ובערים אלה נמצא המאגר הגדול ביותר של יהודי רוסיה. אולם אחוז הנשירה בקרב יהודי שש הערים הללו בשני החודשים האחרונים הוא כלהלן: בחודש מארס נשרו יוצאי חארקוב — 96% מכלל היוצאים משם; מאודיסה — 93%; מקיוב — 93%; ממוסקבה — 84%; מלנינגראד — 81% ומלבוב — 79%. באפריל האחרון עוד גדל שיעור הנשירה כלהלן: מאודיסה נשרו 99%; מחארקוב — 99%; מקיוב — 97%; ממוסקבה — 92%; מלנינגראד — 85%; מלבוב — 78%. בסך-הכול יצאו בחודשי מארס-אפריל משש ערים אלה 2,086 יהודים, מהם הגיעו ארצה 72 יהודים בסך-הכול. אחוז הנשירה הכולל היה איפוא בחודשי מארס-אפריל, מערים אלה, 96.5%.

אדוני היושב-ראש, לנשירה מקרב אחינו היוצאים את ברית-המועצות סיבות רבות ומורכבות. בחלקן — הסתה מתמדת של שלטונות ברית-המועצות. למעשה המשך פעילות של אירגון יהודי נכבד בווינה הוא

השר לקליטת העלייה ד. לוי:

אני ער לעובדות האלה, חברי־הכנסת סבידור, גם לא התחמקתי מלהתמודד עם הבעיה ואמרתי דברים שלא היו נעימים לכמה גורמים, וגם על כך הותקפתי. לא ארספ ממאבקים ומהתמודדות עם הבעיה; היא עומדת על סדרי־יומו של המוסד לתיאום לממשלה ולסוכנות היהודית וקיבלתי הבטחה כי הנושא הזה יידון ובהקדם בתודש הבא במוסד לתיאום, ותהיה הכרעה.

אינני בודד בתביעה להפסיק הלכה למעשה את פעולות "היאס" בווינה, כי אם לא נעשה זאת נטרפד במוידינו את הטיעון המוסרי הלאומי שבזכותו אנו עומדים במאבק למתן אשרות יציאה לאחינו מברית־המועצות. כולי תקווה כי הבטחה זו אכן תמומש ונזכה בהקדם ובמהרה לראות את רוב אחינו יוצאים מהגיהנום ההוא לבוא ולהתאחד אתנו בארץ־ישראל.

אדוני היושב־ראש, אני מיחס חשיבות ראשונה במעלה לנושא ואני סבור כי ראוי שיתקיים בו דיון בוועדת העלייה והקליטה של הכנסת. אני מציע להעביר אותו לדיון בוועדה.

היו"ר מ. ל. מרון:

חברי־הכנסת זיידל, האם אתם מסכים להעברת הנושא לוועדת העלייה והקליטה?

הלל זיידל (הליכוד):
מסכים.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העלייה והקליטה נתקבלה.

היו"ר מ. ל. מרון:

השיבה הבאה תתקיים ב־22 במאי, ט"ו באייר תשל"ח. ישיבה זו נסתיימה.

הישיבה נעלה בשעה 13:08.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות ק"ז-ק"ט

- א. אזכרה לפנחס רוזן ז"ל.
- ב. סקירת שר הפנים על פעולות משרדו ודיון.
- ג. חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון מס' 10), 'תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 8), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ה. חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 12), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 8), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי הכנסת י. בן מאיר, ש. י. גרוס, ח. קורפו ומ. שחל.
- ז. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- ח. שאלות ותשובות.
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 19), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק בנק ישראל (תיקון מס' 10), תשל"ח-1978 (קריאה ראשונה).
- יב. דבר הכנסת בשבוע הודעות קהילות ישראל עם מאבקם של יהודי בריה"מ ואסירי ציון — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- יג. העדר רופאים בירוחם — הצעת חברי-הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן-קטן.
- יד. אחזקתם של בתים משותפים — הצעת חברי-הכנסת מ. סבידור.
- טו. השביתה בצי הסוחר — הצעת חברי-הכנסת אל-גרבל, י. ז. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן-קטן.
- טז. אי-ביצוע מדיניות פיזור האוכלוסיה — הצעת חברי-הכנסת מ. קצב.
- יז. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תשל"ח-1977 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז-1977 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעות חוק של חברי כנסת.
- כ. הודעת הממשלה על פעילותה לשיקום משכנות העוני ודיון.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות ק"ז-ק"ט

277. ע. אמוראי (המערך): העמדת 150 מיליון לירות לרשות "גדות" ו"פרוטרם" ב-10% ריבית ללא הצמדה.
278. מ. ש. ח. ל (המערך): עיסקת החבילה של מכירת מטוסים אמריקניים למצרים וסעודיה.
279. ח. ז. י. ד. ל (הליכוד): מספר הנושרים מבין היוצאים את גבולות ברית-המועצות.

ג. הצעת חוק מיצויי פטורים (תיקון מס' 12), תשל"ז-1977

(הצעת חברי-הכנסת מ. עמאר)

1. תיקון סעיף 3 בסעיף 1(א) לחוק מיצויי פטורים, תשכ"ג-1963¹, במקום "ופוטר, וכאי לקבל ממעבידו שפיטרו מיצויי פטורים" יבוא "התפטר או פוטר, וכאי לקבל ממעבידו מיצויי פטורים".
2. ביטול סעיפים 6, 7 ו-8 בסעיפים 6, 7 לחוק העיקרי — בטלים.
3. תיקון סעיף 11 בסעיף 11 לחוק העיקרי, סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג) — בטלים.
4. ביטול סעיף 111 בסעיף 111 לחוק העיקרי — בטל.
5. תיקון סעיף 30 בסעיף 30 לחוק העיקרי —
- (1) בסעיף קטן (ב) פסקה (1), המספר "8" — יימחק.
- (2) בסעיף קטן (ב), פסקה (3) — תימחק.

דברי הסבר

המוצר וכו'. יתר על כן, סכומי ההפרשות בעד מיצויי פטורים מוכרים כניכוי בייצור ההכנסה לפי פקודת מס הכנסה.

מיצויי פטורים מהווים למעשה חלק משכר עבודתו של העובד, והמעביד נוהג לכללם בחישובי הוצאות חיפועל עסקו בגדר הוצאת שכר עבודה, בחישובי עלות

אין כל הצדקה לרווח שנשאר בידו של המעביד מהתפטרות עובד ללא פיצויי פיטורים לאחר שהפרישו וכללו בחישוביו, כאמור, ועוד מיתוסים לכך הפרשי הצמדה וריבית;

עובד הנשאר במקום עבודתו מחוץ כפייה מחשש לגיבוד הפיצויים תועלתו בדרך כלל מועטה.

התיקון המוצע ישחרר את העובד מתנאי כפייה והוא ימשיך במקום עבודתו מרצונו, לתועלתו לתועלת מעסיקו. לא מוצע לשנות את הוראות סעיפים 16 ו-17 לחוק בדבר פיטורי עובד בנסיבות השוללות ממנו את זכותו לפיצויי פיטורים.

התיקון המוצע מחייב הפעלת הסמכויות הנתונות לשר האוצר לפי הסעיפים 21, 22 ו-23 לחוק ולהתקין חובת הפקדה לסכומי פיצויי הפיטורים על-ידי המעסיקים ותנאי ההפקדה.

החוק הקיים מבדיל בין פיטורי עובד על-ידי מעבידו המחייב בתשלום פיצויי פיטורים ובין עובד המתפטר מרצונו ומפסיד את פיצוייו מחוץ להתפטרות "מוצדקת". מבחינת יחסי העבודה כקבוע בסעיף 11 לחוק או מחמת נסיבות אישיות או משפחתיות; בריאות; העתקת מקום מגורים; גיוס לשירותי הבטחון וכו' (סעיפים 6, 7, 8 ו-11). המצב המשפטי בנושא זה יצר ליקויים ביחסי ובתנאי העבודה הפוגעים במשק ופוגמים במוסר החברתי ובמוסר העבודה, בין היתר:

הכבדה על "ניידות" העובדים;

עובד החפץ להתפטר ממקום עבודתו חייב לחפש הצדקה להתפטרותו. כיום נאלץ הוא להשתמש באמצעים שונים למען השגת מטרתו וברוב המקרים הם למורת רוחו. לעתים הדרך היחידה הפתוחה לפניו היא לגרום לפיטוריו בגלל חוסר יעילות, תפוקה נמוכה וכיוצא בזה;

(1) ס"ח תשכ"ג, עמ' 136; תשכ"ד, עמ' 167; תשכ"ה, עמ' 215; תשל"ג, עמ' 222, עמ' 258; תשל"ו, עמ' 96; תשל"ו, עמ' 27, עמ' 87, עמ' 115, עמ' 135.

